

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA HISTORIE

ČETNICTVO NA KRNOVSKU V LETECH 1938-1945

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Kreisinger, Ph.D.

Autor: Jakub Chovančík

Olomouc

2022

PROHLÁŠENÍ

Tuto bakalářskou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré prameny a literatura, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Olomouc 5. května 2022

.....

Poděkování

Chtěl bych tímto poděkovat PhDr. Pavlu Kreisingerovi, PhD. za to, že mi umožnil tuto práci vypracovat a také za jeho pomoc, kterou mi poskytl během vypracování této práce. Mé poděkování patří i mnoha dalším lidem, kteří mě směřovali, pomáhali a podporovali.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Vývoj z rakousko-uherského četnictva	9
3	Československé četnictvo	13
4	Mnichovská událost.....	17
5	Obsazení pohraničí	19
6	Německé bezpečnostní složky-Ordnungspolizei.....	23
7	Rozdíly mezi protektorátním a říšským četnictvem	27
8	Četnictvo v letech 1938-1945 na Krnovsku	29
9	Organizace v Okrese	33
10	Kriminalita a běžná činnost.....	36
10.1	Dopravní kontroly.....	36
10.2	Monitorování obyvatelstva a jeho demilitarizace.....	37
10.3	Asistence u finančních kontrol	39
10.4	Kooperace s gestapem.....	39
10.5	Havárie, přistání letadel a spojenecké nálety	42
11	Personální záležitosti četníků.....	48
11.1	Příspěvky na zaměstnání.....	48
11.2	Pohřby a svatby	49
11.3	Dovolené a pracovní neschopnosti	50
11.4	Ideová školení.....	51
12	Hospodářské záležitosti četníků.....	52
13	Konec četnictva na Krnovsku	56
14	Závěr	60
15	Summary	62
16	Seznam použitých pramenů a literatury:.....	63
16.1	Prameny	63
16.2	Literatura.....	64
17	Přílohy:	68
18	Anotace	70

1 Úvod

V následující bakalářské práci se zaměřím na téma četnictva v oblasti Krnovska v letech 1938-1945. Jedná se o období, kdy na místo československého četnictva nastupuje četnictvo německé a působí zde až do konce války. Oproti zbytku Československého území, na kterém působily původní četnické sbory tak došlo k odlišnému vývoji. Hned v počátcích své práce se zaměřím na vznik četnictva na tomto území a jeho postupný vývoj od Rakousko-uherské monarchie přes prvorepublikové československé četnictvo až k již zmiňovanému německému četnictvu. Celá práce je tak konceptem rozdělena na dvě hlavní části, první, ve které se bude zabývat vznikem a cestou k německému četnictvu a druhou, která se bude plně věnovat tomuto četnictvu.

V průběhu následující bakalářské práce se budu zaměřovat na problematiku spojenou s vnímáním četnictva na našem území. Primárně se budu zaměřovat na objasnění funkce, organizace a dalších aspektů činnosti ve srovnání s četnictvem československým a později také protektorátním. Vzhledem k těmto skutečnostem se zaměřím i na odlišný vývoj četnictva na území československém a později také říšském. Celá práce je strukturována do dvanácti hlavních kapitol. První kapitoly se budou věnovat rakousko-uherskému četnictvu, poté četnictvu prvorepublikovému. Záměrem bude uvedení do struktur těchto bezpečnostních složek, organizace četnictva, která se oproti ostatním pořádkovým, popřípadě bezpečnostním složkám liší svou vojenskou organizací. Neopomenou také zmínit základní činnost četnictva. Několik následujících kapitol se nebude věnovat hlavnímu tématu nicméně se v nich pokusím o shrnutí událostí, které přineslo 30. září 1938. Období mnichovské dohody (mnichovského diktátu) a následného opouštění z řad československých občanů a bezpečnostních složek je velmi důležité a v souvislosti s pozdějším obsazením poskytne úvod do hlavní problematiky. Pokračovat bude hlavní část,

ve které se zaměřím na již dříve zmiňované německé četnictvo, které do oblasti Krnovska, respektive Sudet, začalo pronikat už při obsazování. Pozornost bude věnována rozdílům protektorátního četnictva působícího na zbylém území Československa ve srovnání s říšským četnictvem v oblasti Sudet. Následující kapitoly se plně věnují tématu výzkumu. Obsahem těchto kapitol bude organizace četnictva v krnovském okrese, doplněná o informace se správními orgány. Poté následují kapitoly zabývající se kriminalitou a běžnou činností četnictva společně s personálními a hospodářskými záležitostmi. V závěru své práce neopomenou také jeden z dalších klíčových milníků, a to blížící se konec války, zánik a odchod německého četnictva na Krnovsku.

Hlavním pramenem této bakalářské práce jsou materiály z úřadu Landráta v Krnově, které jsou uloženy ve Státním okresním archivu Bruntál se sídlem v Krnově. Jedná se o složky se signaturou Gd 100 a Gd 200. Tyto materiály obsahují poměrně detailní informace o činnosti a podobě četnictva na Krnovsku. Z těchto materiálů jsem čerpal údaje, které se týkají služebních předpisů, organizace četnictva a služebních obvodů. Taktéž nesmím opomenout personální písemnosti společně s inventárními záznamy. Tyto prameny jsou cenným základem pro komparaci mezi oběma četnictvy.

Primární literaturou k tomuto tématu mi bude čtyřdílná monografie od autorů Pavla Macka a Lubomíra Uhlíře: *Dějiny policie a četnictva I.-IV.* První monografie *Dějiny policie a četnictva I. Habsburská monarchie (1526-1918)*¹ je velmi přínosná, neboť objektivně objasňuje prvopočátky četnictva včetně průběhu vývoje až do konce první světové války. Stejně tak nápomocný je i druhý díl s názvem: *Československá republika (1918-1939)*², obě

¹ MACEK, Pavel; UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva. Díl 1. Habsburská monarchie (1526-1918)*. Praha: Themis, 1997. 178 s.

² MACEK, Pavel; UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva. Díl 2. Československá republika (1918-1939)*. Praha: Themis, 1999. 230 s

monografie jsou základní literaturou pro první část mé práce. Ostatní monografie s názvem *Protektorát Čechy a Morava a slovenský stát (1939-1945)*³ a *Československo (1945-1989)*⁴ pak doplní informace ve druhé části mé práce. Tyto monografie však nejsou jedinou literaturou, která se tématu věnuje. Dalším důležitým autorem je Michal Dlouhý s četnými publikacemi na četnické téma. Jedna z těchto publikací nese titul *Století četnické kriminalistiky*⁵ a následující *Protentokrát: Četnické patálie*⁶. Obě tyto publikace se blíže zaměřují na samotnou náplň práce a příhody z běžné činnosti četníků. Další literatura se již nezaměřuje na četnictvo nýbrž na oblast Sudet. Jednou z knih zabývajících se touto problematikou, je publikace od Ralfa Gebela a Jana Dobeše „*Domů do říše“: Konrád Henlein a Říšská župa Sudety (1938-1945)*⁷ která popisuje politickou situaci, připojení a další aspekty v Sudetech, a to nejen za období první republiky, ale také období říšské župy. Událostmi v roce 1938 se zabývá také publikace *S jasným cílem a plnou silou: nasazení německých policejních složek při rozbití Československa 1938-1939*⁸, naskytuje se zde pohled na události v jejichž centru se nacházely nejen složky německé armády, ale také pořádkové složky. Jednou z neposledních publikací je kolektivní monografie *Ve stínu války*⁹, která se k této problematice staví z naprosto odlišných směrů jako například z pohledu hospodářského publicistického, popřípadě z pohledu sociálního. Jedním z témat bude také spolupráce s gestapem. Za tímto účelem se nabízí dva články od Ondřeje Koláře:

³ MACEK, Pavel; UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva. Díl 3. Protektorát Čechy a Morava a slovenský stát (1939-1945)*. Praha: Police history, 2001. 230 s.

⁴ MACEK, Pavel; UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva. Díl 4. Československo (1945-1989)*. Praha: Police history, 2011. 291 s.

⁵ DLOUHÝ, Michal: *Století četnické kriminalistiky: historie kriminalistiky u četnictva na území České republiky*. Cheb: Svět křídel, 2014. 335 s.

⁶ DLOUHÝ, Michal: *Protentokrát: četnické patálie*. Praha: Pragoline, 2013. 119 s.

⁷ GEBEL, Ralf; DOBEŠ, Jan: „*Domů do říše“: Konrád Henlein a Říšská župa Sudety (1938-1945)*. Praha: Argo, 2018. 408 s.

⁸ KAŇÁK, Petr; KRČMÁŘ, Dalibor; VAJSKEBR, Jan: *S jasným cílem a plnou silou: nasazení německých policejních složek při rozbití Československa 1938-1939*. Terezín: 2014. 223 s.

⁹ PAŽOUT, Jaroslav; PORTMANN, Kateřina: *Ve stínu války: Protektorát Čechy a Morava, Slovenská republika, Říšská župa Sudety a další odtržená československá území v letech 1938/39-1945*. Liberec: Ústav pro studium totalitních režimů; Technická univerzita v Liberci, 2019. 466 s.

*K personálnímu složení a činnosti Gestapa v Opavě*¹⁰ a *Německý bezpečnostní aparát v opavském správním okrese 1938-1945*,¹¹ tyto články se zaměřují přímo na opavské gestapo, pod které mimo jiné spadal i okres Krnov. Přínosnými shledávám i články od Stanislava Polnara *Ochrana československé hranice-přežitků či inspirace*¹² a *Použití zbraně na československých hranicích 1918-1989*¹³ v nichž se autor zabývá ochranou československých hranic. Články jsou velkým přínosem, neboť celá oblast Krnovska včetně města Krnova je pohraniční oblastí.

Cílem mé bakalářské práce je obeznámení čtenářů s tématem četnictva na našem území. V tomto ohledu jsem záměrně otevřel téma německého četnictva na území Sudet. S tématem četnictva na našem území bývá často spojováno období první republiky a protektorátu. Mou snahou je přiblížení i ostatních témat, která se k tomuto pojí. Mezi nimi je i vnímání funkce četnictva a jejich postavení ve společnosti a srovnání s dalšími institucemi bezpečnostního aparátu.

¹⁰ KOLÁŘ, Ondřej: *K personálnímu složení a činnosti Gestapa v Opavě*. In: *Časopis Slezského zemského muzea: série B-vědy historické*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2014, roč. 63, č. 3. s. 241-250.

¹¹ KOLÁŘ, Ondřej: *Německý bezpečnostní aparát v opavském správním okrese 1938-1945*. In: *Historica Olomucensia*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016, Sv. 51. s. 189-205.

¹² POLNAR, Stanislav: *Ochrana československé hranice-přežitků či inspirace?* In: *Konference 100. výročí vzniku Československa a československé vzájemnosti v Luhačovicích (sborník příspěvků)*. Častohostice: Masarykova vlastenecká jednota, z. s., 2019, s. 144-148.

¹³ POLNAR, Stanislav: *Použití zbraně na československých hranicích 1918-1989*. In: Vojáček, L., Salák, P., Valdhans, J. (eds.). *Dny práva 2019*. Brno: Masarykova univerzita, 2020, s. 128-144.

2 Vývoj z rakousko-uherského četnictva

Počátky četnictva na území českých zemí započaly už dlouho před rakousko-uherským vyrovnáním, kdy vzniklo četnictvo rakouské. Historie samotného četnictva sahá do 17. století na dvůr francouzského krále Jindřicha IV. Francouzského. Četnictvo bylo jednou z elitních jednotek, které dohlížely na ochranu panovníka. Další vývoj četnictva byl ovlivněn Velkou francouzskou revolucí. Bylo vytvořeno národní četnictvo, které zastávalo funkci bezpečnostního aparátu. Ve válečných konfliktech plnilo funkci vojenské policie nebo polního četnictva. V armádních složkách v Napoleonových službách se řadilo mezi elitní jednotky, které mimo bezpečnostní činnost také bojovaly ve výjimečných případech. Vlivem revolučních událostí v Evropě bylo mnoho států ovlivněno francouzskou státní správou a dalšími aspekty. Jednou ze součástí byly i nově vybudované bezpečnostní složky podle francouzského vzoru. Tímto způsobem se četnictvo rozšířilo nejen do prostoru Rýnského spolku a později i do dalších oblastí Německa, ale hlavně do oblasti severní Itálie.¹⁴

Po Vídeňském kongresu v roce 1815 připadá rakouskému císařství území Lombardie a Benátska. Právě zde je počátek rakouského četnictva, které se postupně transformovalo a poté i přesunulo do téměř celé rakouské monarchie. Četnický sbor v Lombardii přesněji četnický pluk v Lombardii, působil jako bezpečnostní aparát podléhající vojenské správě s velitelstvím v Miláně. Pluk o síle mezi 1 000-1 500 mužů podléhal velení četnického důstojníka v hodnosti plukovník. O pět let později se vytváří další jednotky, které se nacházely v oblasti Jižního Tyrolska. Tyto jednotky se osvědčily natolik, že byl v roce 1849 zřízen další četnický pluk pro oblast Maďarska (Gendermerie-Regiment für Ungarn).

¹⁴ MACEK, P.; UHLÍŘ, L.: *Dějiny policie a četnictva. Díl 1.* s. 9-12.

Jednalo se o počátek četnictva pro celé území monarchie. Oficiálně bylo četnictvo zavedeno v roce 1850 na základě dokumentů předložených ministrem vnitra Alexandrem Bachem. Četnictvo jako takové bylo vnímáno jako součást rakouské armády a podléhalo ministerstvu války.¹⁵ V záležitostech, které se týkaly civilní správy pak spadalo četnictvo pod ministerstvo vnitra. Po oficiálním vytvoření četnictva následovalo vytvoření 16 četnických pluků. Nejdůležitějšími však byly dva pluky založené v českých zemích. Jednalo se o Gendarmerie-Regiment Nr. 2 für Böhmen a Gendarmerie-Regiment Nr. 3 für Mähren und Schlesien.

Samotný pluk si zachovával stabilní rozdělení. Pluk se skládal z pěti eskadron a jednotlivé eskadrony ze dvou křídel, křídla se dále dělila na dvě čety, ty dále na sekce, poté na dvě až tři brigády.¹⁶ Početně čítal jeden četnický pluk zhruba 1 000 mužů. V roce 1860 dochází k rozsáhlé reorganizaci, která se přímo dotkne i českých zemí. Dva četnické pluky jsou nahrazeny pouze jedním a to Gendarmerie-Regiment Nr. 2 für Böhmen, Mähren und Schlesien. Rozsáhlé změny se týkaly nejen vnitřní organizace, ale také samotného rozmístění, neboť se četnictvo nemělo nalézat ve městech, kde již působila policie.

V krátkém období, rok před rakousko-uherským vyrovnáním došlo k dalším reorganizacím četnictva. Na začátku roku 1866 došlo ke zrušení četnických pluků a jejich nahrazení v podobě 15 četnických velitelství Landes-Gendarmerie-Commanden. Četnictvo bylo přizpůsobeno civilnímu dělení. Četnictvo se tak začalo rozdělovat na základě teritoriálního principu, v případě českých zemí byla dvě zemská velitelství v Praze a v Brně,

¹⁵ Tamtéž, s. 64-65.

¹⁶ Tamtéž, s. 64.

pod které spadalo i Slezsko. V čele tohoto velitelství stál vyšší důstojník, případně detašovaný vyšší důstojník. Trestní pravomoci stále spadají pod generálního inspektora.¹⁷

Počátek rakousko-uherského četnictva spadá do doby rakousko-uherského vyrovnání v roce 1867. Oficiálně se jednalo o c. k. četnictvo. Toto nové četnictvo bylo o rok později podřízeno ministerstvu pro zemskou obranu a veřejnou bezpečnost. V roce 1868 byla také zrušena generální četnická inspekce, kterou nahradil četnický inspektor jakožto nejvyšší velitel všeho četnictva. Další změny v dělení četnictva proběhly v letech 1872-1873, kdy došlo ke zrušení křídel a čet, které nahradily oddělení v čele s četnickým důstojníkem. Změny se týkaly i zemských velitelství, jejichž počet se zvýšil na 14 podle vzoru státní správy. Pro české země to znamenalo ponechání zemských velitelství v Praze (č. 2) a Brně (č. 4) a dále zřízení nového velitelství v Opavě (č. 15) pro oblast Slezska.

Roku 1876 dochází k nejzásadnější změně, a to vyjmutí četnictva ze složek armády. Četnictvo svou bezpečnostní službou podléhalo zemským a okresním úřadům, sídla zemského velitelství se tak nacházela přímo v sídlech zemských správních úřadů. V čele úřadu se nacházel vyšší důstojník, v menších oblastech tuto pozici zastával rytmistr. Důvodem byl nedostatek vyšších důstojníků jejichž počty začaly být doplňovány až v pozdějších letech. Velitelským oddělením byla podřízena okresní velitelství v čele se strážmistry a poté jednotlivé stanice vedené závodčími nebo strážmistry. Tyto stanice jakožto nejmenší organizační jednotka, čítaly od 1 do 16 mužů podle velikosti oblasti. Důležitým byl i rok 1876, kdy byla zrušena četnická jízda v předlitavském četnictvu.¹⁸

¹⁷ Tamtéž, s. 65.

¹⁸ MACEK, P.; UHLÍŘ, L.: *Dějiny policie a četnictva. Díl 1.* s. 66-67.

Rakouské četnictvo na Krnovsku vzniklo pravděpodobně v roce 1850 během zřizování četnického pluku pro Moravu a Slezsko. Pozice slezských oblastí nebyla v četnické organizaci jednoduchá. Jak již bylo zmíněno, v šedesátých letech 19. století dochází ke sloučení jednotlivých regimentů a o desetiletí později k opětovnému rozdělení. Četnictvo v krnovském okrese spadalo pod Slezske velitelství v Opavě. Tato již konečná organizační struktura se zde udržela až do rozpadu monarchie. Nejzřetelnější vývoj lze pozorovat v první polovině 20. století, kdy dokumentujeme dynamický rozvoj četnictva nejen v oblasti Krnovska, ale i celého Slezska. V letech 1902-1918 spadal Krnov pod Landesgendarmeriekommando Nr. 10 für Schlesien¹⁹ se sídlem v Opavě.

Velitelem pro slezsko byl na počátku roku 1902 Oberstleutnant Piringer Edler von Willenfels. Pro oddělení Krnov (Jägerndorf) byl velitelem Oberleutnant Leder Anastasius. Pod toto velitelství v Krnově spadaly četnické stanice: Loučky, Brumovice, Albrechtice, Holčovice, Hošťálkovy, Osoblaha, Rudoltice, Liptaň a Jindřichov. Četnictvo v celém Slezsku čítalo v roce 1902 okolo 268 členů a z toho 194 četníků.²⁰ V roce 1912 se stal novým velitelem Oberstleutnant Emil Wiśniewski. Pro oddělení Jägerndorf (Krnov) byl velitelem Oberleutnant Andreas Puchner. Pod toto velitelství v Krnově spadaly četnické stanice: Loučky, Brumovice, Albrechtice, Holčovice, Hošťálkovy, Osoblaha, Rudoltice, Liptaň a Jindřichov. Četnictvo v celém Slezsku čítalo v roce 1912 přes 460 četníků.²¹ V roce 1916 zůstává organizační struktura zachována, liší se pouze počty četníků, které vzrostly až na 527 členů. Přimo na území Krnovska působilo 95 četníků.²²

¹⁹ V rámci přečíslování z roku 1876 bylo nově číslováno opavské velitelství č. 10, namísto č. 15.

²⁰ *Gendarmerie Jahrbuch 1902*. Vídeň: W. Seidel & Sohn, 1902. s. 280-282. [cit. 2021-12-12]. Dostupné z: <https://www.muzeumpolicie.cz/zbrane-strelivo-a-vojenska-technika/kalendare/>

²¹ *Gendarmerie Jahrbuch 1912*. Vídeň: W. Seidel & Sohn, 1912. s. 191-195. [cit. 2021-12-12]. Dostupné z: <https://www.muzeumpolicie.cz/zbrane-strelivo-a-vojenska-technika/kalendare/>

²² *Gendarmerie Jahrbuch 1916*. Vídeň: W. Seidel & Sohn, 1916. s. 244-251. [cit. 2021-12-12]. Dostupné z: <https://www.muzeumpolicie.cz/zbrane-strelivo-a-vojenska-technika/kalendare/>

3 Československé četnictvo

Novou etapou pro četnictvo byl vznik Československé republiky. Četnictvo v českých zemích bylo jedno z prvních ve službách první republiky. Komplikovaná situace byla v pohraničí, kde se četnictvo dalo do služeb nově vzniklých německých provincií. I přes tuto situaci bylo četnictvo již 29. října 1938 podřízeno Národnímu výboru. Četnictvo hrálo zásadní roli. Oproti policii bylo početnější, lépe organizované a spravovalo rozsáhlejší oblasti. Dne 31. října roku 1938 byl vytvořen úřad generálního velitele četnictva srovnatelný s postem rakouského generálního inspektora četnictva. Organizace četnictva zůstala podobná a pokračovala v původním rakouském systému, doplněném o nové prvky, které si vyžadovala nová republika.²³ V českých zemích se nacházela zpočátku tři zemská velitelství v Praze, Brně a Opavě,²⁴ později se přidala velitelství v Bratislavě a Užhorodu. Těmto později pouze čtyřem zemským velitelstvím byla podřízena okresní četnická velitelství, jimž se zodpovídaly jednotlivé četnické stanice.²⁵

Činnost nového československého četnictva zůstala téměř nezměněna, stále se jednalo o vojensky organizovaný sbor určený na udržení veřejného pořádku a bezpečnosti na území republiky. Četnictvo mělo postavení strážního sboru, ale také orgánu politické státní správy, podléhající přímo ministerstvu vnitra. V oblasti výzbroje, výstroje a výcviku už bylo rozhodováno po dohodě s ministerstvem národní obrany. Spolupracovalo s policií na základě rozhodnutí politických úřadů. Tato spolupráce ovšem nesměla ohrozit činnost samotného četnictva. V ostatních případech nepodléhalo žádným úřadům samosprávy, vojenských ani civilních. Omezení se vztahovala i na četníky, kteří nesměli vyvíjet

²³ MACEK, P.; UHLÍŘ, L.: *Dějiny policie a četnictva. Díl 2.* s. 52-53.

²⁴ Zemské četnické velitelství fungovalo do roku 1928, kdy bylo spojeno s četnickým zemským velitelstvím v Brně.

²⁵ MACEK, P.; UHLÍŘ, L.: *Dějiny policie a četnictva. Díl 2.* s. 54.

politickou činnost, nesměli být v různých organizacích a později dokonce neměli volební právo.²⁶

Poválečná situace ve společnosti znamenala pro četnictvo velmi krušné časy. Kriminalita zaznamenala nevídaný nárůst, a to nejen v množství, ale také i v inovacích, na které muselo četnictvo adekvátně reagovat. Často muselo čelit i novému typu zločinců, který vytvořila válka, ale také vznik mnoha nových států. Nové četnictvo tak zažilo daleko obtížnější situace, než tomu bylo v rakouském četnictvu. Mezi obyvatelstvem se vyskytovalo mnoho lidí, kteří měli přístup ke zbraním a rovněž i mnoho bývalých vojáků. To znamenalo pro četnictvo nezáviděníhodnou pozici, a také mnoho případů úmrtí v jejich řadách hned první den vzniku.²⁷

Prvorepublikové četnictvo na Krnovsku mělo komplikovanější osud. Celá situace ve Slezsku byla ztížena národnostními podmínkami. Krnov, spadající pod zemské četnické velitelství v Opavě, se stejně jako okolní oblasti přidal k nově vzniklé provincii Sudetenland. V tomto krátkém období měl v Sudetenlandu velení major četnictva Bedřich Lackinger. Toto velmi krušné období skončilo 18. prosince, když vstoupila československá vojska do Opavy. Československé četnictvo tak začalo svou činnost na Krnovsku až ke konci roku 1918. Zemským velitelem pro Slezsko se stal Karel Vyčítal, který od nástupu do funkce získal pod svou kontrolu celou oblast až v prosinci roku 1918.²⁸

V roce 1920 byl jedním z prvních velitelů v Krnově nadporučík Oskar Pluskal. Pod toto druhé četnické oddělení ve Slezsku spadala oblast okresů Krnov, Frývaldov a Bruntál.

²⁶ Tamtéž, s. 74.

²⁷ DLOUHÝ, Michal: *Století četnické kriminalistiky*. s. 30-31.

²⁸ KOLÁŘOVÁ, Ivana; KOLÁŘ, Ondřej: *Generál četnictva Karel Vyčítal*. Praha: Academia, 2018. s. 17-29.

Početní stav četnictva v těchto oblastech činil 176 mužů.²⁹ V následujících letech došlo k mnoha organizačním změnám, které měnily podobu četnictva v oblasti. V roce 1922 podléhaly krnovskému oddělení pouze okresy Krnov a Bruntál. Tyto změny snížily i počet mužstva na 128 mužů.³⁰ V těchto letech došlo k častým změnám na pozicích velitelů, a to jak na pozici okresního velitele, tak také velitele krnovského oddělení. V roce 1925 nastoupil do pozice velitele krnovského oddělení kapitán Ladislav Snížek, který ve své pozici setrval až do roku 1938. Početní stavy četníků nebyly stálé, držely se však v rozmezí 125–137 mužů.³¹

V roce 1935 došlo k výraznější změně v organizaci četnictva v krnovském oddělení. Došlo k vytvoření četnického pohotovostního oddílu.³² Tyto pohotovostní oddíly byly zřizovány od roku 1933 v pohraničních oblastech. Nejprve došlo k vytvoření prvních deseti oddílů v oblastech s početnou německou národností. Mezi těmito oblastmi se nacházelo i město Krnov.³³ Oficiální zmínky jsou ovšem uváděny až v roce 1935.³⁴ Hlavním důvodem jejich vytvoření bylo trvalé posílení a podpora pohraničních oblastí, které se nacházely na hranicích s Německem. V pozdější době se začaly využívat i na pomoc při pátrání, a to především díky jejich mobilitě. Četnické pohotovostní oddíly měly početní stavy mezi 20 až 35 četníky.³⁵ V Krnově bylo celkem 32 členů četnictva v pohotovostním oddílu.³⁶ Jejich

²⁹ *Kalendář československého četnictva 1920*. Praha: J. Ševcovic, 1920. s. 141-150. [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://www.muzeumpolicie.cz/zbrane-strelivo-a-vojenska-technika/kalendare/>

³⁰ HORKÝ, FRANTIŠEK: *Kalendář československého četnictva 1922*. Kroměříž: J. Guska, 1922. s. 285-292. [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://www.muzeumpolicie.cz/zbrane-strelivo-a-vojenska-technika/kalendare/>

³¹ HORKÝ, FRANTIŠEK: *Kalendář československého četnictva 1925*. Kroměříž: J. Guska, 1925. s. 217-230. [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://www.muzeumpolicie.cz/zbrane-strelivo-a-vojenska-technika/kalendare/>

³² *Kalendář československého četnictva 1935*. Praha: 1935. s. 247-248. [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://www.muzeumpolicie.cz/zbrane-strelivo-a-vojenska-technika/kalendare/>

³³ MACEK, P.; UHLÍŘ, L.: *Dějiny policie a četnictva. Díl 2*. s. 64-65.

³⁴ *Kalendář československého četnictva 1935*. Praha: 1935. s. 247. [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://www.muzeumpolicie.cz/zbrane-strelivo-a-vojenska-technika/kalendare/>

³⁵ DLOUHÝ, Michal: *Století četnické kriminalistiky*. s. 168.

³⁶ *Kalendář československého četnictva 1935*. Praha: 1935. s. 247. [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://www.muzeumpolicie.cz/zbrane-strelivo-a-vojenska-technika/kalendare/>

členy byli četníci na zkoušku, kteří kromě služby navštěvovali rovněž školy u doplňovacích oddělení. Pohotovostní oddíl byl veden vrchním strážmistrem, který podléhal veliteli četnického oddělení. Vzhledem k umístění krnovského okresu na hranicích došlo v roce 1936 k posílení bezpečnostních složek v podobě stráže obrany státu. Jednalo se o ozbrojený sbor tvořený příslušníky četnictva, finanční stráže a armády. Primárním cílem byla ochrana hranic a československého území. Jejich činností nebylo pouze střežení hranic, ale také zajišťovali pořádek a bezpečnost v pohraničních oblastech. Vzhledem k početné německé menšině se tak jednalo o důležitou pomoc pro četnictvo, obzvláště později v napjatém období před mnichovskou dohodou, kdy docházelo k četným útokům na všechny československé složky.³⁷

Samotné četnictvo setrvalo ve své podobě až do roku 1938, kdy se muselo stáhnout na základě přijetí mnichovské dohody. Posledním velitelem krnovského oddělení byl štábní kapitán Ladislav Snížek, kterému podléhal vrchní strážmistr Václav Černý velitel četnického pohotovostního oddílu, dále pak tři okresní velitelé. V Krnově byl velitelem kapitán Čeněk Havlát, v Bruntále poručík Jan IV. Krejčí a v Rýmařově nadporučík Rudolf Šodek.³⁸

³⁷ POLNAR, Stanislav: *Použití zbraně na československých hranicích*. s. 135-136.

³⁸ *Kalendář československého četnictva 1938*. Praha: 1937. s. 271-272. [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://www.muzeumpolicie.cz/zbrane-strelivo-a-vojenska-technika/kalendare/>

4 Mnichovská událost

Období 30. září 1938, kdy byla podepsána Mnichovská dohoda znamenalo prvotní krok v přeměně četnictva na Krnovsku, ale také v celé oblasti Sudet. Společně s předcházející dlouhodobou nestabilitou v pohraničí znamenala pro československé četnictvo jedno z nejtěžších období od vzniku republiky. Největší eskalací byl nepochybně rok 1938,³⁹ během něhož se situace málem přeměnila ve válečný konflikt, a jehož završením bylo ještě horší rozhodnutí v podobě Mnichovské konference a následného sepsání dohody.⁴⁰

Počátky zapojení bezpečnostních složek do boje s jednotkami freikorpsu započaly již 12. září, kdy probíhal Norimberský sjezd. Na sjezdu se probírala otázka přepadení Československa a svou roli měly hrát puče a terorismus ze strany sudetoněmecké strany a jednotek freikorpsu. Útoky byly směřovány proti civilnímu obyvatelstvu, židům, příslušníkům četnictva, finanční strážě, strážě obrany státu a dalších složek. Reakcí bylo vyhlášení stanného práva v některých oblastech a pomoc armády bezpečnostním složkám.⁴¹ Po zbytek září tak působilo četnictvo společně se stráží obrany států, která vyjma ochrany neporušitelnosti hranic dohlížela na udržování klidu, pořádku a veřejné bezpečnosti stejně jako četnictvo nebo policie. Jednotky stáže obrany státu byly často situovány na četnických stanicích a vzhledem k jejich oprávněním na užití zbraně, které byly mnohem volnější než v případě policie a četnictva, představovaly pro jednotky freikorpsu větší ohrožení.⁴²

³⁹ Jsem si vědom rozdílného pohledu na vnímání a výkladu. V tomto významu považuji za eskalaci ozbrojené potyčky, pokusy o puče a ukázkou moci ze strany sudetoněmeckého freikorpsu a sudetoněmecké strany.

⁴⁰ KÁRNÍK, Zdeněk: *Malé dějiny československé. (1867-1939)*. Praha: Dokořán, 2008. s. 350-373.

⁴¹ Tamtéž, s. 349-350.

⁴² POLNAR, Stanislav: *Ochrana československé hranice*. s. 145-146.

Tento případ byl i v krnovském okrese, kde četnictvo společně se stráží obrany státu zažívalo podobně jako v jiných oblastech pohraničí těžké období. Ještě před podpisem smlouvy bylo vystavováno četným útokům ze strany freikorpsu.⁴³ Jeden z těchto útoků byl namířen proti četnické stanici, která se nacházela v Liptani. Četnická stanice v Liptani, na které 22. září sloužili celkem tři příslušníci četnictva a tři příslušníci stráže ochrany státu, byla obsazena a veškeré šestičlenné osazenstvo bylo povražděno a zohyzdněno.⁴⁴ Podobné případy, kdy byly podnikány útoky na četnické stanice s cílem odzbrojit osazenstvo a zaujmout jejich pozice, se vyskytly na mnoha dalších místech v okrese i v celém pohraničí a dokládají nelehkou situaci, která v tomto období panovala. Některé útoky byly vedeny beze ztrát, avšak seznamy padlých z tohoto období dokazují spíše opačnou zkušenost. Počty padlých, zraněných nebo zajatých lidí na hranicích se ještě před Mnichovskou dohodou odhadoval na 380 lidí.⁴⁵

⁴³ KÁRNÍK, Zdeněk: *Malé dějiny československé. (1867-1939)*. s. 349-350.

⁴⁴ Policie.cz, *Policie.cz: Památník příslušníkům policie a četnictva* [online]. © 2022 [cit. 2022-04-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/cestne-pohrebiste-prislusniku-bezpecnostnich-sboru.aspx?q=Y2hudW09NQ%3D%3D>

⁴⁵ KÁRNÍK, Z.: *Malé dějiny československé. (1867-1939)*. s. 370-371.

5 Obsazení pohraničí

Obsazení pohraničí začalo dle Mnichovské dohody dnem 1. října 1938. Československo tak muselo vyklidit území Sudet téměř okamžitě po uzavření dohody. Území bylo Německem rozděleno do pěti pásem. Obsazení prvních čtyř oblastí bylo rozvrženo v časovém úseku od 1. října do 7. října. V průměru na každou oblast připadaly dva dny, za tuto dobu musely německé jednotky zajistit patřičnou oblast. Poslední pátá oblast nebyla na začátku pevně vymezena a k jejímu vymezení došlo někdy mezi 3. a 4. říjnem. Jednalo se o nejrozsáhlejší část území, které bylo postupně zabráno do 10. října. První oblast určená k obsazení byla Šumava, následovalo druhé pásmo ve Šluknovském a Frýdlantském výběžku a poté třetí oblast, která pojímala Karlovarsko, Sokolovsko, Tachovsko a oblast Chebska. Nejdůležitější ovšem bylo pásmo číslo čtyři vytyčené v oblasti Severní Moravy a severní části Slezska. V oblasti Slezska se rovněž nacházel i okres Krnov. Na čtvrté pásmo připadal termín obsazení na 6. a 7. října. Tento důležitý úkol byl přidělen jednotkám wehrmachtu. Pro větší účinnost byly jednotky rozděleny do šesti armádních skupin (Heeresgruppen), pěti standartních skupin a jedné pro zvláštní určení. Samotný postup jednotek při obsazení byl oproti situaci v Rakousku lépe organizován a také byla na obsazeném území zaváděna provizorní vojenská správa. Tato vojenská správa byla doplněna i o vládního prezidenta, popřípadě vrchního prezidenta, který měl sloužit pod armádou jako nejvyšší povoláná osoba civilní správy.

Vojenská správa začala hned prvním dnem obsazování. Vyhlášena byla 1. října vrchním velitelem vojska generálplukovníkem (generaloberst) Waltherem von Brauchitschem.⁴⁶ Správu výkonné moci přebrala armáda, samotný výkon správy zajišťovali

⁴⁶ KAŇÁK, P.; KRČMÁŘ, D.; VAJSKEBR, J.: *S jasným cílem a plnou silou*. s. 57.

náčelníci civilní správy. Vojenská správa trvala pouhých dvacet dní, Dne 20. října byla předána do rukou říšského komisaře pro sudetoněmecké oblasti Konráda Henleina.⁴⁷ Následujícího dne začíná reorganizace správy. Sídlem celé župy se stává Liberec včele s říšským místodržícím. Dále jsou zřízeny vládní kraje Cheb, Ústí nad Labem a Opava, pod jejíž správu spadá krnovský okres.⁴⁸

V rámci mírového předání pohraničí bylo pro německé jednotky prioritou postupovat bez násilných konfliktů. V případě možného konfliktu měly být použity adekvátní prostředky. Německé jednotky však stále měly být vnímány u místního obyvatelstva jako ty, jež je přichází osvobodit.⁴⁹ V kontextu osvobození krnovského okresu to bylo velmi důležité, neboť se v něm nacházelo přes 90 % německého obyvatelstva. Zbýlých 10 % tvořili Češi, Poláci a jiné menšiny, které se převážně soustředily ve městě.⁵⁰ České obyvatelstvo sem bylo umístěno z toho důvodu, aby zastávalo státní pozice. Jednalo se o úředníky, zaměstnance pošt, železnic a převážně příslušníky bezpečnostních složek finanční stráže, policistů, vojáků a také četníků.⁵¹ Oproti tomu německé obyvatelstvo vítalo jednotky wehrmachtu jako osvoboditele. Jak dokládají dobové fotografie, obyvatelé Krnova i okolí vítali německé jednotky jako zachránce.⁵² Euforie obyvatelstva dokonce vyústila v demolici objektů zvláštního zařízení, které se nacházely na hlavních silnicích. V samotném centru se také konaly velkolepé oslavy, které vyvrcholily návštěvou Adolfa Hitlera. Stejně jako v Karlových Varech a mnoha dalších městech v oblasti, pronášel k početným davům v Krnově svůj velkolepý proslov samotný vůdce. Jeho přístup k otázce Sudet byl ve své době

⁴⁷ LAKOSIL, Jan; SVOBODA, Tomáš: *Sudety 1938: pohledem důstojníků německé armády*. Praha: 2013. s. 16-17.

⁴⁸ KAŇÁK, P.; KRČMÁŘ, D.; VAJSKEBR, J.: *S jasným cílem a plnou silou*. s. 58.

⁴⁹ Tamtéž, s. 56-57.

⁵⁰ BARTOŠ, Josef; SCHULZ, Jindřich; TRAPL, Miloš: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. Sv. 13. Okresy: Bruntál, Jeseník, Krnov*. Olomouc: 1994. s. 153-154.

⁵¹ PAŽOUT, J.; PORTMANN, K.: *Ve stínu války*. s. 26-27.

⁵² Příloha, Obrázek 1-4.

interpretován takto: „Führer přichází ke svým sudetským Němcům. Jeho slovo se splnilo: chudí Arabové jsou bezbranní a možná opuštění, Němci v Československu nejsou ani bezbranní, ani opuštění. To by si měl člověk uvědomit!“.⁵³

Společně s Adolfem Hitlerem se těchto událostí účastnili i další představitelé režimu jako Hermann Göring nebo Konrád Henlein. V Krnově společně se jmenovanými vystoupil i generálplukovník (generaloberst) Gerd von Rundstedt,⁵⁴ velitel 2. armády, která obsazovala zónu číslo čtyři. Jednalo se o jednoho z nejzkušenějších generálů celého wehrmachtu. Ve funkci skončil 31. října, kdy dobrovolně opustil armádu⁵⁵

Při obsazování a následné vojenské správě měly jednotky wehrmachtu největší zastoupení. Za účasti říšského ministra vnitra Heinricha Himmlera, náčelníka bezpečnostní policie Reinharda Heydricha a náčelníka pořádkové policie (Ordnungspolizei) Kurta Daluge byly rovněž nasazeny operační skupiny bezpečnostní policie a také útvary motorizovaného četnictva. Tyto jednotky měly během obsazování vyhledávat a zatýkat oponenty a další nežádoucí osoby.⁵⁶ Po celou dobu byl kladen velký důraz na poklidný průběh. Násilné zatýkání a zabití bylo přísně zakázáno.⁵⁷ Nejednalo se ovšem o jediný úkol těchto jednotek. Pořádková policie mohla být nasazena jako podpora rychle postupující armády, případně na plnění dalších zákroků. V reálném využití se jednalo o komplikovaný proces, neboť nasazení jednotek pořádkové policie mohl povolit pouze H. Himmler. Další překážkou ze strany bezpečnostních složek byla komunikace, nedostatek informací a nepřehlednost v působení, kterou náčelníci civilní správy nebyli schopni vyřešit. Armáda

⁵³ UTERMANN, Wilhelm; HOLTHAUS, Hellmut: *Das Reich Adolf Hitlers*. Wien, 1940. s. 78.

⁵⁴ LAKOSIL, Jan: *Sudety krásné i bouřící: německá okupace 1938 ve fotografiích*. Praha: 2019. s. 302-307.

⁵⁵ LAKOSIL, J.; SVOBODA, T.: *Sudety 1938*. s. 10.

⁵⁶ KAŇÁK, P.; KRČMÁŘ, D.; VAJSKEBR, J.: *S jasným cílem a plnou silou*. s. 75-77.

⁵⁷ Tamtéž, s. 57.

tak přišla s řešením, které omezilo činnost bezpečnostních složek. Tyto události tak vedly k přehodnocení podobných operací v případě obsazení Československa.⁵⁸

⁵⁸ Tamtéž, s. 77-80.

6 Německé bezpečnostní složky-Ordnungspolizei

Ordnungspolizei neboli pořádková policie byla jedna z německých složek jejíž historie sahala až do období Pruska. Velkou změnu představovalo období nacistického režimu. Během tohoto období došlo k zásadním změnám struktury i ideologické stránky. Do nástupu nacismu se v Německu nevyskytovaly jednotné pořádkové složky. Ve 30. letech dochází ke zlomovým událostem, nejen že jsou jednotky lépe cvičeny a zaměřovány více na vojenský charakter, ale je zaváděna jejich centralizace, soustředěná do rukou říšského ministra vnitra.⁵⁹ Četnictvo bylo druhou nejdůležitější složkou pořádkové policie. V německém prostředí se vznik datuje do 19. století. Původně tyto jednotky podléhaly landráťům, vládním prezidentům a ministrovi vnitra. Četnictvo tak nebylo podřízeno policii, nicméně s ní spolupracovalo. Ke sjednocení organizace četnictva v celé říši došlo 1. června 1936 z výnosu říšského vůdce SS. Tento výnos odstraňoval dosavadní rozdíly, a tak stejně jako policejní složky podléhalo četnictvo stejným správním úřadům a poté i veliteli německé policie, a nakonec samotnému říšskému ministru vnitra. Na postu velitelů u vyšších správních úřadů působili štábní četniční důstojníci. Obvody těchto správních úřadů se poté dělily na četnická hejtmanství (distrikty), kterým velel hejtman případně major četnictva. Následovalo dělení jednotlivých hejtmanství na kraje (inspektoráty), jejichž velitelem byl praporčík četnictva (gendermarie-Obermeister). Předposledním článkem byla četnická oddělení, která byla zřizována ve větších krajích pro zlepšení činnosti četnictva. Hodnost velitele byla totožná jako na krajské úrovni. Posledním základním článkem byly četnické stanice, které se rozdělovaly na tři typy. Jednalo se o četnickou stanici, četnické stanoviště a četnickou úřadovnu, v nichž působili nadstrážmistři (hauptwachtmeister) nebo strážmistři četnictva (bezirks-oberwachtmeister). Takto vytvořená organizace četnictva vydržela až do

⁵⁹ KAŇÁK, P.; KRČMÁŘ, D.; VAJSKEBR, J.: *S jasným cílem a plnou silou*. s. 21-23.

roku 1945, kdy byla opět decentralizována a v některých oblastech také zrušena.⁶⁰ Jednou ze samostatných složek četnictva bylo motorizované četnictvo. Jednalo se o jednotku vybavenou motocykly, auty a obrněnými vozy určených pro dozor na silnicích a dálnicích. Jejich působení nebylo rozděleno, jediným omezením byly hranice říše a měst nad 100 000 obyvatel. Motorizované četnictvo bylo rovněž nasazeno při obsazování Rakouska a Sudet.⁶¹

Činností četnictva v Německu bylo dodržování pořádku a klidu v daných oblastech, ochrana občanů a národního majetku, dozor nad dodržováním dopravních předpisů, pátrání po odcizeném majetku nebo standartní kontroly vozidel.⁶² Činnost se soustředila na venkovské oblasti a obce pod 5 000 obyvatel,⁶³ v případě motorizovaných jednotek i na dálnice a silnice. Často se jednalo o rozlehlé oblasti, a proto měli k dispozici množství techniky v podobě jízdních kol a osobních automobilů. Výjimku tvořilo přes 1 200 četníků, kteří sloužili v rámci jízdních jednotek. Vzhledem ke své činnosti tvořila jejich výzbroj puška s bodákem a pistole. Motorizované jednotky mohly disponovat i samopaly.⁶⁴

Německá pořádková policie byla v oblasti pohraničí nasazena poprvé 1. října v roce 1938. Přípravy bezpečnostních sil započaly už mnohem dříve. V polovině září začaly vznikat první policejní brigády. Se zřizováním započal Rudolf Querner na rozkaz H. Himmlera. Přesný účel jednotek nebyl přesně stanoven. Jednotky byly složeny z bojeschopných příslušníků, neboť bylo přítomné riziko zapojení do bojových operací. Policejní složky byly rozděleny do dvou pluků, složených z osmi policejních praporů, každý prapor obsahoval čtyři setniny. Četnické jednotky byly mnohem méně početné. Připraveno

⁶⁰ MACEK, P.; UHLÍŘ, L.: *Dějiny policie a četnictva. Díl 3.* s. 25-26.

⁶¹ Tamtéž, s. 26-27.

⁶² MACEK, P.; UHLÍŘ, L.: *Dějiny policie a četnictva. Díl 3.* s. 26-27.

⁶³ Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově (dále jen SOkA Bruntál se sídlem v Krnově), fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 388; sig. A-I/1.

⁶⁴ MACEK, P.; UHLÍŘ, L.: *Dějiny policie a četnictva. Díl 3.* s. 26.

bylo deset četnických setnin, které měly pouze třetinu početních stavů. Jediná kompletní jednotka byla motorizovaná četnická pohotovost. Vzhledem k bojovým operacím, do kterých měly být jednotky zapojeny bylo rozhodnuto o doplnění částí vojenské výstroje a výzbroje. Tento materiál však nebyl dodán a jednotky působily velmi pestrým dojmem.⁶⁵ Nejednalo se ovšem o jedinou komplikaci. Armádní velení nemělo plné informace o koordinaci pořádkové policie. Aby se předešlo komplikacím byl do vojenského štábu dosazen styčný důstojník, aby zajistil lepší komunikaci.⁶⁶

Během obsazování pohraničí postupovali četnické jednotky v těsném zástupu za jednotkami wehrmachtu a zajišťovali výkon státní správy a bezpečné obsazení důležitých objektů. Předpoklady se však často lišily od skutečnosti a výsledkem byly improvizace, které vytvářely další komplikace. Následující den je přijato první organizační nařízení. Bezpečnostní složky policie a četnictva jsou rozděleny do šesti nově vytvořených úseků s novými veliteli, jejichž působnost byla rozdělena do jednotlivých okupačních pásem.⁶⁷ Oblast Krnovska spadala do šestého policejního úseku Schlesien-Nordmähren pod velením generálmajora policie (generalmajor der Ordnungspolizei) Wilhelma Roettiga. K přesunu jednotek došlo záhy po rozhodnutí. Transporty byly dostupné pouze pro strážmistry a hudební tělesa, zbytek jednotek postupoval pěšky. Jakmile dorazili do určené oblasti okamžitě započali s obsazováním místních služeben, včetně velitelství, které se v případě šestého policejního úseku nacházelo v Bruntále. Společně s četnickými a policejními jednotkami měly pomoci při organizační výstavbě i jednotky pomocné policie⁶⁸, které

⁶⁵ KAŇÁK, P.; KRČMÁŘ, D.; VAJSKEBR, J.: *S jasným cílem a plnou silou*. s. 75-76.

⁶⁶ Tamtéž, s. 77.

⁶⁷ Tamtéž, s. 77-78.

⁶⁸ Hilfspolizei byla v Prusku rozpuštěna v roce 1933, pro vysokou finanční zátěž a množství kriminálních živlů. Její koncept se dočkal obnovení právě v roce 1938 při obsazování Československého pohraničí.

rovněž podléhaly stejnému velení.⁶⁹ Pomocné jednotky se povětšinou skládaly z jednotek Sudetoněmeckého freikorpsu a později byly využívány pro doplnění početních stavů pro jednotlivé četnické a policejní služebny. Sudetoněmecký freikorps měl od začátku obsazování stejné rozkazy jako armáda, a to nevyvolávat konflikty a zastavit všechny akce. Realita ovšem byla jiná. Jednotky freikorpsu často z vlastní vůle vyvolávaly excesy, se kterými se poté museli potýkat příslušníci nových bezpečnostních složek podobně jako tomu bylo před Mnichovskou dohodou. Nejúčinnějším opatřením na zastavení činnosti jednotek Sudetoněmeckého freikorpsu bylo jejich postupné odzbrojení ve prospěch pomocné policie, která doplňovala početní stavy četnictva a policie.⁷⁰

⁶⁹ KAŇÁK, P.; KRČMÁŘ, D.; VAJSKEBR, J.: *S jasným cílem a plnou silou*. s. 77-79.

⁷⁰ Tamtéž, s. 79.

7 Rozdíly mezi protektorátním a říšským četnictvem

Hlavním rozdílem ve vývojové linii bylo odebrání pohraničí. Od této doby nastávaly změny a rozdíly v bezpečnostních složkách na našem území (Čechy, Morava, Slezsko).⁷¹ Prvním změnou bylo zvýšení početních stavů vlivem zmenšení území,⁷² jednalo se o pravý opak vůči německému četnictvu, které muselo operovat na nově připojeném území. Jejich situace byla o to horší, neboť nedokázaly plně obsadit ani vlastní oblasti.⁷³ V oblasti početních stavů lze zmínit další důležitý bod. S obsazením republiky došlo ke zrušení armády, která v případě Československa zastávala významnou roli v doplňování četnictva, kvalifikovaným a vycvičeným personálem.⁷⁴ V případě německé říše byly viditelná opačná praxe. Německá armáda potřebovala nové členy, a tak četníci doplňovali jejich řady⁷⁵.

Po vyřešení personálních přebytků došlo, v již protektorátním četnictvu k propouštění židovských pracovníků čímž se vyrovnaly rozdíly v obou sborech. V dalších aspektech organizace se nacházely pouze malé výjimky, neboť další důležité změny prováděly říšské orgány. V protektorátu byly navíc přítomny další německé bezpečnostní složky, které byly podřízeny Karlu Hermanu Frankovi. V období protektorátu se rozdíly vyskytovaly převážně v běžné činnosti, často v případech, které nebyly zaznamenány úředně. Jisté rozdíly se mohly vyskytnout i u povahy úkolů, oproti říšskému četnictvu v Sudetech bylo protektorátní četnictvo vynecháváno a tyto úkoly přebíralo četnictvo

⁷¹ Opětovné spojení a sjednocení nastalo až v roce 1945, již pod sjednoceným sborem označovaným jako sbor národní bezpečnosti. SNB ovšem vzniklo jako nový sbor, a četnictvo jako takové zaniklo. MACEK, P.; UHLÍŘ, L.: *Dějiny policie a četnictva. Díl 4.* s. 13-14.

⁷² MACEK, P.; UHLÍŘ, L.: *Dějiny policie a četnictva. Díl 3.* s. 8.

⁷³ KAŇÁK, P.; KRČMÁŘ, D.; VAJSKEBR, J.: *S jasným cílem a plnou silou.* s. 21-26.

⁷⁴ MACEK, P.; UHLÍŘ, L.: *Dějiny policie a četnictva. Díl 3.* s. 8.

⁷⁵ KAŇÁK, P.; KRČMÁŘ, D.; VAJSKEBR, J.: *S jasným cílem a plnou silou.* s. 20-25.

německé nasazené u vrchních zemských radů. Jednalo se o kupříkladu o strážní a popravčí oddíly, jejichž činnost by v případě protektorátních složek nemusela být důsledná.⁷⁶

Jistou položku v rozdílech můžeme hledat i ve vystupování a jednání četníků. V tomto ohledu se zaměřuji na jednání, které mnohdy nebylo úředně zaznamenáno. Chování četníků vůči vlastnímu obyvatelstvu bylo poměrně mírné a mnohdy se tak nedostalo do oficiálních hlášení. Toto chování bylo přítomno u obou složek jak protektorátních,⁷⁷ tak i německých,⁷⁸ často tak dokázaly zabránit zatčením nebo jiným persekucím vůči těmto osobám. U říšského četnictva se vyskytly podobné případy i vůči českému obyvatelstvu v oblasti Sudet. Četnictvo tak v takovýchto případech dokázalo předvídat a uvědomovalo si, že některé z případů měly i jiný než zákonný charakter.⁷⁹

Obecné organizační rozdíly jsou patřičně zdokumentovány, a proto na ně lze nahlížet všeobecně. Nejrapidnější rozdíly, ke kterým je potřeba přistupovat, jsou jednotlivé případy v činnosti a uvádění státních nařízení v praxi. Největší rozdíly mezi československým, později protektorátním četnictvem a četnictvem německé říše tak lze spatřovat převážně v detailech.

⁷⁶ MACEK, P.; UHLÍŘ, L.: *Dějiny policie a četnictva. Díl 3.* s. 43-49.

⁷⁷ DLOUHÝ, M.: *Protentokrát: četnické patálie.* s. 71-73.

⁷⁸ SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Okresní národní výbor Krnov 1945-1948, NAD 904, č. pom. 18, inv. č. 230, sig. III/21, IV.

⁷⁹ Tamtéž.

8 Četnictvo v letech 1938-1945 na Krnovsku

Vlivem obsazení Sudet a s ním i osazení Krnovska počíná nová etapa četnictva v oblasti. Po odchodu československého četnictva vlivem Mnichovské dohody zaniká na Krnovsku původní organizační struktura a o několik dní později ji nahrazuje nová německá struktura podle říšského vzoru. Počáteční činnost četnictva byla pouze prozatímní, i přes to trvala od počátku října do prosince roku 1938. Jednalo se o provizorní strukturu, která byla v průběhu prosince reorganizována. Na nejvyšších postech byl ustanoven inspektor pořádkové policie u říšského komisaře pro sudetská území, kterou nově zastával plukovník četnictva (gendermarie oberst) Emil Höring.⁸⁰ V souvislosti s těmito změnami došlo ke zrušení velitelství ve vládních obvodech. Nově podléhali inspektorovi velitelé četnictva společně se štábními důstojníky policie u úřadu vládního prezidenta. V případě Krnovska se jednalo o vládního prezidenta nacházejícího se v nedaleké Opavě.

Nejednalo se ovšem o jediné změny. V polovině prosince došlo k vystřídání všech jednotek četnictva a policie. Šlo o dva sledy, během kterých se obměnilo složení četníků a policistů. Výměna byla nutná, neboť tyto jednotky trpěly stálým odlivem svých členů do jednotek SS a wehrmachtu.⁸¹ Četnictvo v okrese Krnov se tak spoléhalo na jednotky pomocné policie.⁸²

První dokumenty hovořící o nově vybudované četnické struktuře v okrese Krnov pochází z 8. prosince. Oficiálně jsou nadřízená místa informována až v dopise z 16. prosince vyhotoveném četnickou inspekcí v Krnově, jehož obsahem je také: „Seznam četníků

⁸⁰ Tato funkce byla vytvořena na místo velitele pořádkové policie u říšského komisaře pro sudetská území.

⁸¹ KAŇÁK, P.; KRČMÁŘ, D.; VAJSKEBR, J.: *S jasným cílem a plnou silou*. s. 82-83.

⁸² SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 382; sig. Gd-201/1.

a policistů dislokovaných v okrese Jägerndorf.⁸³ Četnickému oddělení v Krnově velel na počátku praporčík četnictva (gendermarie Obermeister) Köpen. Oddělení podléhalo osm stanic v obcích Brantice, Loučky, Krasov, Holčovice, Jindřichov, Třemešná, Osoblaha a četnické oddělení v Albrechticích. Celkem se zde nacházelo 15 příslušníků německého četnictva převážně strážmistrů (bezirks-oberwachtmeister). Tito četníci byli doplnění o pomocnou policii čítající 26 členů.⁸⁴ V tomto případě se nejednalo o členy freikorpsu, nýbrž o prvotně četnickými jednotkami vyhledávané příslušníky bývalého československého četnictva doplněné o příslušníky policie.⁸⁵ Z úředního hlediska ovšem byli tito příslušníci označováni jako složky pomocné policie.⁸⁶ I přes to byl o bývalé četnické důstojníky velký zájem. Jednalo se o jedny z mála osob, které mohly působit u zmíněných sborů. Nábor těchto dobrovolníků probíhal pomocí tisku, rozhlasu, i náborovými letáky.⁸⁷ Vše se tak dělo za spolupráce strany. Četníci, kteří byli na Krnovsku zařazeni do pomocné policie, ovšem museli splňovat podmínky nejen pro službu, ale také pro možné setrvání v oblasti Sudet. Nacisté se pokoušeli vyhánět obyvatelstvo české národnosti. Jejich cílem byli i Židé, komunisté, sokolové a odpůrci nacistického režimu. Cílem se proto stali i samotní Sudetští Němci.⁸⁸ Dalo by se tedy předpokládat, že četníci museli mít v době zařazení německé vazby. Na základě Československo-německé smlouvy o úpravě statní příslušnosti se stali občany říše. To však nezaručovalo jejich bezúhonnost.

Struktura navržená v prosinci roku 1938 ovšem nevydrží dlouhou dobu. Hned na začátku roku 1939 se objevují nové dokumenty s organizací četnictva podle říšského vzoru.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ Z celkového počtu 26 pomocných policistů (Hilfsmänner) bylo podle německých záznamů 15 členů bývalými příslušníky československého četnictva.

⁸⁵ SOKA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krmov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 382; sig. Gd-201/1.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ KAŇÁK, P.; KRČMÁŘ, D.; VAJSKEBR, J.: *S jasným cílem a plnou silou*. s. 90-91.

⁸⁸ PAŽOUT, J.; PORTMANN, K.: *Ve stínu války*. s. 27.

V dokumentu zaslaném vládním prezidentem na začátku ledna roku 1939 určují konečnou organizaci podle říšské vzoru. „Četnictvo přebírá policejní výkonnou službu na venkově a na všech místech bez ochranné policie říše nebo obcí s méně než 5 000 obyvateli. Zřízení četnických úřadoven v rámci zemského okresu má být provedeno neprodleně podle provizorního pozičního plánu. Zřízení musí být dokončeno do 1. února 1939.“⁸⁹ Přeměna četnictva podle říšského vzoru byla provedena až po čtyřech měsících od začátku okupace. Jednalo se ovšem o pouhé plánování, organizační plány sice byly vypracovány a pozice přiděleny na základě domluvy, ale nebyly uskutečněny do plánovaného termínu. Četnictvo se dlouhodobě potýkalo s nedostatkem nových branců a množstvím práce na novém území.⁹⁰ Reálně tak byly tyto plány uskutečněny k pozdějšímu datu.

Další komplikací, která způsobila prodlení, byl jeden z následujících bodů v dokumentu: „Velitelé četnictva se mají nacházet v sídlech okresních správců. V nejlepším případě přímo v administrativní budově Landrátu. V mnoha částech Sudet jsou stále dlouhodobě zvláště obtížné policejní podmínky. V těchto oblastech zejména s českým obyvatelstvem, má být četnictvo rozděleno na několik četnických stanic a v místech kde je odpovědné četnictvo je nutné posílit stanice o více četníků.“⁹¹ V rámci strážní služby, kterou četnictvo vykonávalo, musely být zabezpečeny i důležité objekty. Kromě rychlejší komunikace s úřady tak bylo praktické mít služebnu poblíž správních budov. I přes to bylo četnictvo silně zaměstnáno, kromě stabilních povinností přibyla i sociální pomoc pro sudetské Němce v nouzi. Velmi důležitým bodem služby bylo udržování pořádku a vyhledávání nepřátel v oblastech, kde se ještě nacházeli českoslovenští občané nebo

⁸⁹ SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 382; sig. Gd-201/1.

⁹⁰ KAŇÁK, P.; KRČMÁŘ, D.; VAJSKEBR, J.: *S jasným cílem a plnou silou*. s. 90.

⁹¹ SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 382; sig. Gd-201/1.

němečtí antifašisté. Četníci se často podíleli na předávání informací, asistenci a rozličné podpoře gestapa, které se na tyto osoby primárně zaměřovalo. Navýšení početních stavů nebylo jen z důvodu zvýšení pracovních povinností, ale také vzhledem k rozloze oblastí, ve kterých působili.⁹²

Provizorní organizace četnictva a přechod na fungující říšskou strukturu zaznamenal rozsáhlé personální změny. Samotná struktura a rozčlenění četnických stanic a stanovišť nezaznamenala větších změn. Už v dubnu roku 1939 se snížil počet pomocných četníků a do konce roku už bylo četnictvo na stanovených počtech 16 četníků⁹³ společně s okresním velitelem v Krnově. V průběhu let se počty měnily v souvislosti s převelením četníků, tito četníci byly v krátké době nahrazováni a doplňováni, aby se udrželi potřebné stavy.⁹⁴ Četnictvo na Krnovsku tak fungovalo bez obtíží po celé období až do příchodu sovětských vojsk.

⁹² KAŇÁK, P.; KRČMÁŘ, D.; VAJSKEBR, J.: *S jasným cílem a plnou silou*. s. 84-85.

⁹³ Počty četníků nebyly stálé, docházelo k častým personálním změnám, a proto se jejich počet v průběhu let pohyboval mezi 15-27 četníky, ke konci války byly tyto počty dokonce dvojnásobné.

⁹⁴ SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krmov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 396; sig. B-III/2.

9 Organizace v Okrese

Okres Krnov, tvořený soudními okresy Krnov, Jindřichov, Osoblaha a Albrechtice měl ve svém obvodu celkem 65 obcí. Po připojení Sudet v roce 1938, zde byl vytvořen úřad landráta a venkovského okresu (Landkreis Jägerndorf).⁹⁵ Organizace četnictva procházela značnými změnami, které se relativně ustálily až na konci roku 1939 a poté s již menšími změnami vydržela až do roku 1945.

Podle všeobecných již dříve zmiňovaných organizačních struktur bylo četnictvo na Krnovsku utvořeno následovně. V Krnově jakožto okresním městě byla vytvořena četnická inspekce (Gendarmerieinspektionen), později označovaná jako četnické kraje (Gendarmerie Kreis) v čele s praporčíkem četnictva (Gendarmerie Obermeister), jímž se již v roce 1939 stal četnický velitel Friedrich Wendt. Friedrich Wendt v této pozici setrval až do roku 1945, kdy v hodnosti oblastního četnického nadporučíka (Bezirks Oberleutnant der Gendarmerie) působil jako poslední četnický velitel v okrese. Četnické kraje se dále dělily na četnická oddělení (Gendarmerie Abteilungen), která byla v okrese dvě. První se nacházelo v Krnově, jejím velitelem byl již zmiňovaný Friedrich Wendt. Další oddělení se nacházelo ve Městě Albrechticích, kde od roku 1939 zastával pozici velitele praporčík četnictva (Gendarmerie Obermeister) Friedrich Krüger. V roce 1945 tuto pozici zastával oblastní četnický nadporučík Rudolf Bien.

Četnickým oddělením poté podléhaly četnické stanice, které tvořily základní a zároveň nejvíce rozšířené úřadovny četnictva. V krnovském okrese se nacházelo celkem 21 četnických stanic, stanovišť a úřadoven. První typem byly četnické stanice (Gendarmerie

⁹⁵ BARTOŠ, J.; SCHULZ, J.; TRAPL, M.: *Historický místopis Moravy a Slezska*. s. 151-152.

Stationen)⁹⁶, které se nacházely v Krnově a Městě Albrechticích. Druhým typem byly četnické úřadovny (Gendarmerie Gruppenposten)⁹⁷ zřízené v Brumovicích, Loučkách, Osoblaze, Janově a Holčovicích. Poslední místo zaujímaly četnické stanoviště (Gendarmerie Einzeposten)⁹⁸, které byly umístěno v Úvalně, Branticích, Krasově, Hošťálkovech, Třemešné, Liptani, Rudolticích, Osoblaze, Fulštejně, Petrovicích, Jindřichově, Hynčicích, Komoře a Vysoké.⁹⁹

Početni stavy četnictva se stále měnily, a proto není možné přesně uvést kolik příslušníků zde každý rok sloužilo. Vzhledem k válečnému konfliktu, byli mnozí četníci nabíráni do wehrmachtu, jednotek SS, případně zastávali na frontě funkce polního četnictva. Dochovaly se ovšem přesné záznamy o početních stavech četnictva v březnu roku 1945. Počet četnických oddělení zůstal nezměněn, stejně tak i počet četnických stanic. Došlo pouze ke snížení počtu četnických stanovišť. Z původních 16 se počet snížil na 11 stanovišť. Početní stavy ovšem nebyly snižovány, právě naopak se v posledních měsících existence držely na počtu 42 četníků v celém okrese.¹⁰⁰

Poslední dislokace četnictva v okrese v březnu roku 1945 vypadala následovně: Četnické oddělení a stanoviště Krnov (obce Linhartovy, Krásné loučky, Kobylí, Červený dvůr), Četnická úřadovna Úvalno (obce Úvalno, Býkov), Četnické stanoviště Brumovice (obce Brumovice, Úblo, Kolná, Pocheň), Četnické stanoviště Brantice (obce Brantice,

⁹⁶ Četnická stanice měla k dispozici dva až šest četníků. Jednalo se o stanici s početnější četnickou posádkou. MACEK, P.; UHLÍŘ, L.: *Dějiny policie a četnictva. Díl 3.* s. 26.

⁹⁷ Četnické úřadovna nebo četnické skupinové stanoviště bylo tvořeno několika četnickými stanovišti. Kromě vykonávání činnosti ve vlastním obvodu řídily také součinnost stanovišť ve své oblasti. MACEK, P.; UHLÍŘ, L.: *Dějiny policie a četnictva. Díl 3.* s. 26.

⁹⁸ Četnická stanoviště byla tvořena pouze jedním četníkem. Dislokovány byly převážně v méně rozsáhlých oblastech. MACEK, P.; UHLÍŘ, L.: *Dějiny policie a četnictva. Díl 3.* s. 26.

⁹⁹ SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 388; sig. A-I/1.

¹⁰⁰ Tamtéž.

Láryšov, Dubnice), Četnická úřadovna Loučky (obce Loučky, Zátor, Čaková), Četnické stanoviště Krasov (obce Krasov, Radim), Četnické stanoviště Hošťálkovy (obce Hošťálkovy, Kotel, Vráclavek, Staré Purkartice, Křížová).

Četnické oddělení a stanoviště Město Albrechtice (obce Město Albrechtice, Žáry, Opavice, Burkvíz, Česká Ves, Biskupice, Rudíkovy), Četnická úřadovna Holčovice (obce Holčovice, Dlouhá Ves, Hejnov), Četnické stanoviště Hynčice (obce Hynčice, Dlouhá Voda, Velký Valdštejn, Ztracená voda), Četnické stanoviště Komora (obce Komora, Jelení, Spálené), Četnická úřadovna Třemešná (obce Třemešná, Artmanov, Damašek), Četnické stanoviště Liptaň (obce Liptaň, Horní Povelice, Nové Povelice, Dívčí Hrad, Sádek, Bučávka), Četnická úřadovna Rudoltice (obce Rudoltice, Nový Les, Vino, Piskořov, Pelhřimovy), Četnická úřadovna Osoblaha (obce Osoblaha, Německé Pavlovice, Hlinka, Studnice), Četnické stanoviště Bohušov (Bohušovice, Ostrá Hora, Nová Ves, Osoblaha, Karlov, Kašnice, Koberno, Matějovice, Rusín), Četnická úřadovna Janov (obec Janov), Četnické stanoviště Petrovice (obec Petrovice), Četnické stanoviště Jindřichov (obce Jindřichov, Kraví Hora), Četnické stanoviště Vysoká (obce Vysoká, Bartultovice, Arnultovice, Pitárné, Horní Životice).¹⁰¹

¹⁰¹ Tamtéž.

10 Kriminalita a běžná činnost

Činností německého četnictva na Krnovsku bylo dodržování pořádku a klidu, zajištění ochrany občanů a národního majetku, dozor nad dodržováním dopravních předpisů, pátrání po odcizeném majetku nebo standartní kontroly vozidel.¹⁰²Ačkoliv se činnost četnictva v tomto krátkém výčtu jeví minimálně opak byl pravdou. S ohledem na rozlehlost území, které mělo četnictvo v působnosti lze říct, že se jednalo o jednu z vytíženějších bezpečnostních složek. V rámci své činnosti ovšem spolupracovali i s dalšími složkami. Jednou s těchto složek byla tajná policie (gestapo), se kterou četníci začali spolupracovat ve velké míře už krátce po obsazení pohraničí Nesmí být opomenuta ani policie, wehrmacht a další civilní i vojenské složky.

10.1 Dopravní kontroly

Jednou z činností četnictva byla kontrola dopravy, vozidel a dodržování dopravních předpisů. Právě kontrola dopravy byla po celé období působení v letech 1939-1945 velmi precizní. Jen v krnovském okrese vybralo četnictvo na pokutách celkem 4553 říšských marek, které byly každý měsíc ukládány do Krnovské spořitelny. V průměru bylo každý měsíc pokutováno na 10 řidičů. Pokuty se často lišily, nejmenší pokuta byla do výše jedné říšské marky, nejvyšší pak dosahovala 51 říšských marek. Dle záznamů je patrné, že někteří četníci byly více přísnější než ostatní, neboť viditelně udělovali pokuty o několik desítek marek vyšší než jejich ostatní kolegové. Nejvíce pokut bylo vybráno v roce 1944.¹⁰³

¹⁰² MACEK, P.; UHLÍŘ, L.: *Dějiny policie a četnictva. Díl 3.* s. 26-27.

¹⁰³ SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 396; sig. B-III/2.

Pro silniční kontroly mělo četnictvo¹⁰⁴ k dispozici hned dva standardní postupy jak tyto kontroly provádět, dokonce byly doplněny o obrazový nákres. První možností z opatření navrženého vojenským velitelstvím bylo zablokování vozovky za pomoci svodidel nebo jiných předmětů zabraňujících průjezd. Opatření mělo být využíváno při důsledných kontrolách osob, včetně jejich dokladů a dopravních prostředků. Druhým opatřením bylo vybudování zátarasu s cílem zúžit komunikaci. Tímto opatřením se dopravní prostředky pouze zpomalily tak, aby bylo možné zkontrolovat poznávací značku a typ vozidla. Obě varianty musely být řádně zaznačeny dopravními značkami.¹⁰⁵ V případě náletů přibývalo opatření a kontrol. Měnila se stanoviště a také se důsledněji prováděly kontroly osvětlení a důvodu cesty.¹⁰⁶ Monitorování tak mělo za cíl více kontrolovat vlastní obyvatelstvo v době náletů. Pravděpodobně měly rovněž odhalit případné narušitele a záškodníky, kteří se mohli infiltrovat.

Provádění dopravních kontrol a celkového dohledu nad dodržováním předpisů na komunikacích byla standardní činnost jak československého, tak německého četnictva. Pozdější přeměna československého četnictva na zbylém území na četnictvo protektorátní, které bylo pod kontrolou německých složek, tak nezaznamenala větších rozdílů v této činnosti. Nepatrné odchylky zde byly, avšak hlavní účel této činnosti byl zachován.¹⁰⁷

10.2 Monitorování obyvatelstva a jeho demilitarizace

V dubnu roku 1940 informovalo četnictvo v Branticích, Janovicích, Holčovicích, Třemešné, Liptani, Osoblaze a Městě Albrechticích o plné podpoře strany a jejich struktur

¹⁰⁴ Stejný postup při silničních kontrolách byl uplatňován i ze strany dalších složek jako byl wehrmacht a policie.

¹⁰⁵ SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 396; sig. B-III/2.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ MACEK, P.; UHLÍŘ, L.: *Dějiny policie a četnictva. Díl 2.* s. 88-89.

a o ujištění, že se zde nenachází žádní Židé ani Poláci. Obsahem těchto zpráv byly i informace o proběhlém sběru kovů. Četnictvo v hojné míře asistovalo při zajišťování munice, granátů, pistolí, pušek a ochrany sběrů proti zlodějům. Četníci měli za úkol shromáždit použitelné zbraně a munici, kterou připravovali na stanicích k pozdějšímu hromadnému převozu do Opavy. Ostatní munice a zbraně poté zneškodnily a uložily ve sběrně kovů.¹⁰⁸ Pozdější akce za cílem zisku zbraní a kovu od obyvatelstva se opakovaly na žádost zbrojařských závodů, kterým se nedostávalo materiálu.¹⁰⁹

Pozornosti četnictva neunikly ani spolky pro chovatele poštovních holubů. Spolky byly prověřovány četnictvem a kontrolovány, zda se nedopouští kriminálních nebo špionážních činů. Četnictvo v tomto ohledu nezjistilo provinění, nicméně vedlo záznamy chovatelů a prověřovalo tyto osoby. Většina chovatelů navíc byla přidružena k říšskému svazu pro poštovní holuby v Berlíně, proto byla pozdější kontrola pravděpodobně sporadická.¹¹⁰

Mnoho běžných případů se povětšinou vyřešilo, popřípadě se ani nezapisovalo. Dokumenty však obsahovaly jeden záznam, kdy četnictvo muselo preventivně zabavit zbraň jednomu „slabomyslnému a svobodnému sedlákovi“¹¹¹. Případ se do záznamů dostal pravděpodobně z důvodu snahy o odkup dané pistole. Možnost odkupu byla zaznamenána vzhledem k tomu, že žadatel byl vojákem u první výsadkové tankové divize.¹¹² Jedná se o ojedinělý případ, který četnictvo zaznamenalo.

¹⁰⁸ SOKA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 394; sig. B-I/2.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Tamtéž.

10.3 Asistence u finančních kontrol

Četnictvo se v rámci finančních kontrol zaměřovalo na hlídání cen u téměř všech surovin. Vzhledem k nedostatku některých surovin a potravin byly tyto ceny regulovány. Četnictvo tak mělo zajistit, aby nedocházelo k předražování výrobků, případně prodeji na černém trhu. Jak ovšem vyplývá z korespondence, seznamy s nastavenými cenami často dorazily pozdě a četnictvo tak nemohlo objektivně reagovat. Již zmiňované cenové tabulky obsahovaly detailní soupis jednotlivých komodit společně s jejich výrobní cenou gramáží a také prodejní cenou. Byly zaznamenány případy prověřování prodeje ovoce a zeleniny, mouky, textilu, uhlí nebo například ceny drůbeže, vajec a másla včetně jejich podmínek, za kterých se mohly dostat na trh. Kromě cen muselo četnictvo kontrolovat mimo jiné i množství surovin, aby nepřekonalo povolené množství na osobu. V případě, kdy bylo prokázáno porušení cenových předpisů, následovalo podle vyhlášky trestní řízení. Cenové kontroly, včetně prověřování produkce měly za cíl prověřovat i jednotlivé dodavatele a jejich produkci, zda se nelegálně neobohacují, popřípadě zda nesnižují produkci. Postupně docházelo k rozsáhlým kontrolám téměř každé potraviny a dalších surovin, aby se ukázalo, že cenová politika je kontrolována i během války.¹¹³

10.4 Kooperace s gestapem

Četnictvo neplnilo jen své povinnosti, ale často dostávalo rozkazy i z opavského gestapa, kterému bylo nuceno pomáhat. V tomto směru se jednalo o pouhé hlídkování u domů a bytů, kde se nacházelo československé obyvatelstvo. U těchto osob měli hlídat dodržování zákonů, ale také například dodržování večerního zatemňování kontroly, zda nepomáhají s naváděním nepřátelských bombardérů. Dokumenty se důrazně zmiňují, aby

¹¹³ SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 398; sig. B-V/2.

i v případě zjištění podobného protistátního chování postupovali četníci obezřetně a nashromáždili dostatek důkazů, než začnou jednat. Stejně nenápadně si měli počínat i u jejich kontrol. Podobné kontroly se prováděly u „sudetských Čechů“ i z jiných důvodů, například zda nejsou členy v Sudetech zakázaného Sokola.¹¹⁴

Zatemňování bylo jedním ze základních opatření při protiletecké ochraně. V roce 1939 bylo toto opatření zakotveno rovněž v zákonech. Zatemnění budov měli na starosti sami majitelé. Kontroly probíhaly ze strany bezpečnostních složek i u německého obyvatelstva. V oblastech s pozůstatky českého osídlení se ovšem nepředpokládal odpor převážně českého obyvatelstva, jak vyplývá z korespondence. K zatemňování domácností většinou postačovaly závěsy, žaluzie případně jiné prostředky. Větší obtíže zaznamenaly průmyslové podniky, které musely z praktického hlediska používat k zatemnění speciální nátěry, které se ovšem nedostávaly v potřebném množství. Kontroly prováděli společně s četnictvem členové říšského svazu pro protiletecká opatření. V případě prohřešku následovala napomenutí nebo peněžité pokuty. Závažné případy mohl řešit i soud. Mimo vysoké pokuty hrozilo obviněným i vězení. Reálně záleželo na četnictvu a funkcionářích říšského svazu pro protiletecká opatření jakým způsobem řešili vzniklou situaci. To dokazuje i malé množství záznamů o tomto porušování zákona. Stalo se tak i přes skutečnost, že úřad krnovského landráta nabádal k častým kontrolám a okamžitým trestům za tyto přestupky. Dodržování zatemňování nebylo ze strany obyvatelstva zcela účinné, a to až do konce války. Oblast Krnova a celých Sudet byla velmi dlouhou dobu nezasažena leteckou

¹¹⁴ Tamtéž.

válkou. I to mohlo hrát roli při nedisciplinovanosti obyvatelstva vůči běžným opatřením protiletectvé ochrany.¹¹⁵

Od gestapa však obdrželo četnictvo i jiné rozkazy. Kupříkladu zabavování časopisů, které obsahovaly nežádoucí obrazovou přílohu. Četnictvo mělo pomoci i s konfiskací nepřátelských propagandistických letáků. Tento materiál museli předávat vyšším orgánům, neboť mohl být skladován jen na konkrétních místech.¹¹⁶ Letáky byly často shazovány při nočních přeletech mnohdy i s falešnými potravinovými lístky. V takovýchto případech mělo četnictvo zodpovědnost nalézt veškerý materiál a přes vládního prezidenta zaslat gestapu.¹¹⁷

Četnictvo ovšem řešilo i krátkodobé úkoly. Už v listopadu roku 1938, tedy ještě před svým oficiálním zformováním zajišťovali pro gestapo seznamy problémových organizací a osob. V případě organizací se jednalo o příslušníky republikánské obrany (Republikanische Wehr, též Rote Wehr). Četnictvo vypátralo na pět desítek jejich příslušníků. Tyto osoby byly zadrženy a vyslýchány. Na základě výsledků byli poté tito příslušníci propuštěni, neboť nevlastnili zbraně a jejich výcvik nebyl dokončen. Příslušníkům republikánské obrany byly zabaveny uniformy a jiné části stejnokroje. Vzhledem k jejich propuštění nebyly provedeny domovní prohlídky a veškeré vyšetřování bylo ze strany četnictva zastaveno.¹¹⁸

Cílem nebylo jen německé, ale také české obyvatelstvo, které zůstalo v pohraničí. Ještě větší koncentrace českého obyvatelstva byla na Opavsku. Zde také vznikla služebna

¹¹⁵ VESELÝ, Martin: *Sudetská župa jako protiletectvý kryt Říše?: 1939-1945*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2011, s. 275-286.

¹¹⁶ SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 394; sig. B-I/2.

¹¹⁷ VESELÝ, M.: *Sudetská župa jako protiletectvý kryt Říše?* s. 599-600.

¹¹⁸ SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 394; sig. B-I/2.

gestapa z pracovníků operační skupiny vyslané z Vratislavi. Služebna opavského gestapa zde fungovala až do konce války.¹¹⁹ Právě příslušníci opavského gestapa získávali informace od ostatních bezpečnostních složek včetně četnictva a okresního četnického velitelství v Krnově. Jak je patrné z korespondence, četnictvo zasílalo gestapu seznamy Čechů, kteří by se mohli chovat nepřátelsky. Tato korespondence obsahovala mnoho záznamů a svědectví německého obyvatelstva. Většina těchto výpovědí a svědectví na české, ale i německé obyvatelstvo byla sepsána po připojení k Říši. Popisovaly však situace, které se děly už dříve toho roku. V kontextu oblastí, kde se stále zdržovalo nebo dříve bylo početné zastoupení Čechu, to nebylo nijak výjimečné. Podobné případy byly doloženy i z opavského okresu, kde se kromě udání objevovali i kriminální prohřešky vůči českému obyvatelstvu.¹²⁰

V roce 1939 se jednalo o vytvoření přehledů o potenciálně nežádoucích osobách a organizacích. Za tímto účelem byla vytvořena i „Evidence někdejších marxistických organizací, přidružených organizací a funkcionářů“¹²¹, která dokumentovala členy německé sociálně demokratické dělnické strany, české sociálně demokratické strany a další funkcionáře v četně informací o emigraci, popřípadě o jejich návratu z emigrace.

10.5 Havárie, přistání letadel a spojenecké nálety

V posledních letech války se přidávalo i zajištění míst leteckých nehod a havárií. Tyto případy se začínají objevovat ve větší míře až v roce 1944. Ojedinelé případy byly hlášeny také v předchozích letech, první hlášený případ pocházel z roku 1942. Četnictvo v těchto případech zajišťovalo místo přistání a případné sepisování hlášení k nehodám.

¹¹⁹ KOLÁŘ, Ondřej: *K personálnímu složení a činnosti Gestapa v Opavě*. s. 241-243.

¹²⁰ KOLÁŘ, Ondřej: *Německý bezpečnostní aparát v opavském správním okrese 1938-1945*. s. 197-199.

¹²¹ SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 394; sig. B-I/2.

Rovněž sepisovalo škody způsobené nouzovými přistáními do polí, kde vznikla poškození úrody. Po nahlášení příslušným úřadům přecházelo hlídání letadla na jednotky wehrmachtu, do té doby mělo oblasti na starost četnictvo za spolupráce venkovské stráže (Landwacht). Odklizení připadalo na jednotky wehrmachtu, který směřoval veškerou techniku na nedalekou leteckou základnu.¹²²

První případ se odehrál 11. prosince roku 1942 na rozmezí obcí Osoblahy a Hlinky. Jednalo se o závadu na motoru na dvoumístném cvičném letadle Bücker Bü 181. V tomto případě přenechal velitel četníku v Osoblaze hlídání letadla venkovské stráži z Hlinky. Letadlo přistálo přesně na pomezí těchto dvou obcí, a proto záleželo na domluvě, kdo bude objekt hlídat. V tomto případě mělo četnictvo přednost, nicméně piloti zahájili opravu a ještě téhož dne odletěli. Tento případ byl zaznamenán, avšak nedošlo při něm k žádným škodám na majetku ani na životě. V následujícím roce se došlo k závažné nehodě letadla Focke-Wulf Fw 58. Dle četnických hlášení letoun nezvládl nouzové přistání a havaroval v Krasově. Četníci zajistili výpovědi svědků, včetně obou pilotů a také přepravu jednoho zraněného pilota do nemocnice v Krnově. Aby nebyla omezována služba četnictva přebírala následné hlídání venkovská stráž. Četnictvo tak organizovalo nejen spojení s venkovskou stráží, ale také s armádou či nejbližšími leteckými základnami v Hlivicích (Gleiwitz) a Nyse (Neisse). Během roku 1944 došlo k jedné havárii a devíti případům nouzového přistání.¹²³

Takové případy řešili četníci až do roku 1945. Poslední zaznamenaný případ byl na konci ledna roku 1945, kdy nouzově přistálo průzkumné letadlo Fieseler Fi 156. Většinou se jednalo o cvičné nebo průzkumné letouny s jedním až dvěma piloty. V jednom případě se

¹²² SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 396; sig. B-III/2.

¹²³ Tamtéž.

jednalo o nouzové přistání bojového letounu Messerschmitt Bf 109 G, který v roce 1944 havaroval po neúspěšném nouzovém přistání. Jednalo se také o jediný případ úmrtí, který četníci řešili.¹²⁴ Tyto události nebyly v Sudetech ničím výjimečným. První případy zřícení pochází již z roku 1938, kdy v říjnu havaroval třímotorový transportní letoun Junkers Ju 52. Ve většině těchto případů se jako příčina uvádí nepříznivé počasí, technické závady nebo nezkušenost pilotů, kteří se stále cvičili.¹²⁵ U jiných případů, kdy se hledalo ztracené letadlo, byla vyhlášována pátrání nejen v Sudetech, ale i na území protektorátu Čechy a Morava. V takovýchto okamžicích se tak slučovala činnost německého a protektorátního četnictva, např. při společném hledání, které ovšem velmi brzy skončilo neboť, se letadlo objevilo.¹²⁶ Krnovsko tak nebylo výjimkou a četnictvo se setkalo s poměrně širokým spektrem příčin těchto nehod.

Letadla však nebyla jediným zájmem četnictva, často se objevovaly zprávy o pozůstatcích britských i německých barážových balonů, případně jejich lan. Tyto pozůstatky byly buď získány samotným četnictvem nebo je místní obyvatelstvo zaneslo na četnické úřadovny, kde byly uschovány. Nezřídka docházelo k nálezům balonů nesoucích letáky zaměřené proti německé propagandě. Komunikace s letištěm v Hlivicích probíhala nejen v případě letadel, ale i balonů a jejich součástí, které si jejich příslušníci odváželi.¹²⁷ Takovéto případy byly poměrně časté na celém území Sudet. Příčinou byly často nepříznivé povětrnostní podmínky. Barážové balóny nepředstavovaly pro obyvatelstvo hrozbu a způsobovaly pouze minimální škody.¹²⁸

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ VESELÝ, M.: *Sudetská župa jako protiletický kryt Říše?*. s. 600-602.

¹²⁶ SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 396; sig. B-III/2.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ VESELÝ, M.: *Sudetská župa jako protiletický kryt Říše?*. s. 601.

Zajištění míst po leteckých haváriích nebo nouzových přistáních německých letadel nepředstavovalo pro četnictvo přílišnou komplikaci. Opačný případ naskýtal případy ke konci války, když se letecké bitvy přenesly nad toto území a četnictvo muselo zajišťovat i místa se spojeneckými letadly. Případy havárií letadel a nouzových přistání, nahradilo ve větší míře spojenecké bombardování a následné úkony s tím spojené. Četnictvo po spojeneckých náletech mapovalo místa shozu bomb, aby mohli zajistit nevybuchlé bomby a propagační bomby s letáky.

Při útoku 12. prosince 1944 byly nalezeny dvě takové bomby s 20 000 letáky. Podobné případy se děly i 17. prosince, kdy bylo bombardováno okolí Brantic, a řeky Opavice. V Branticích muselo navíc četnictvo společně s venkovskou stráží uzavřít a zajistit místo dopadu německé stíhačky.¹²⁹ Do konce prosince muselo četnictvo mnohokrát zasahovat při uzavírání lokalit s nevybuchlými pumami. Hlavním cílem byly hydrogenační továrny na palivo, které se nacházely v Sudetech. Oblast Krnovska tak byla spíše alternativním cílem.¹³⁰ Četnictvo však stále muselo prohledávat místa shozu, informovat o rozsahu škod a zajistit bezpečnost obyvatel.

Příčinnou tak rozsáhlé činnosti v oblasti protiletecké ochrany a aspektů s ní spojených bylo mimo jiné i nařízení říšského ministerstva vnitra. Instrukce ministerstva vnitra doporučovala převzetí protiletecké ochrany do rukou okresních velitelů četnictva. Realita byla mnohem komplikovanější. Četnictvo v tomto ohledu představovalo zkušenou a organizovanou složku, která se sama vyskytovala na rozsáhlých venkovských oblastech. Z tohoto důvodu také prováděli kontroly protiletecké ochrany, připravenosti a výcviku. Reálně však tuto činnost řešilo četnictvo společně s landrátem, vzhledem k personálním

¹²⁹ Tamtéž, s. 599-694.

¹³⁰ Tamtéž, s. 559.

podmínkám a kompetencím landrátu. Většina oblastí dokázala vytvořit pohotovostní služby, které měly být nápomocny při ochraně a likvidaci škod během náletů. Početní stavy však nebyly dostatečné a stále se setkávaly s odlivem lidí, které potřebovaly ozbrojené složky. To je také jeden z dalších důvodů, proč bylo četnictvo stále přítomno u těchto případů.¹³¹

Náletům byla vystavena i jiná místa především v oblasti západních Sudet. Oblast Mostecka byla častými nálety zasažena mnohem více a četnictvo zde mělo nejen náročnější službu, ale často se jim nedařilo včas zajištění míst včetně osádek letadel. Četníkům na Mostecku se u několika případů nepodařilo včas zajistit přeživší členy osádky, kteří byli později zavražděni. Podobný případ se odehrál i u četníků na Litoměřicku, kde byli většinou dopadeni venkovskou stráží spolupracující s četnictvem. V okolí Krnovska byl stejný případ zaznamenán v Branicích, kde četnictvo s venkovskou stráží zadrželo tři piloty. Bohužel v tomto případě byli předáni gestapu a na úřadovnu se dostavili pouze ti co přežili průchod městem.¹³² U takových případů se ukazovala profesionalita četníků, kteří se snažili plnit své úkoly a povinnosti i v oblasti zajišťování míst s troskami. Jeden z četníků ve svém hlášení uváděl neprofesionalitu příslušníků gestapa na místě s troskami a zadrženými piloty. Neprofesionalita a arogance tohoto příslušníka vedla k nemožnosti četníků zajistit místo a veškeré vybavení, které bylo podle zavedených postupů dopravováno na nejbližší leteckou základnu společně s piloty. V tomto případě se četnictvu nakonec podařilo získat kontrolu nad oblastí, nicméně další dny pátralo o odcizeném vybavení a osobních věcech mrtvých i živých pilotů.¹³³ Na těchto případech tak můžeme porovnat do jaké míry se četnictvo drželo v mezích zákona oproti jiným německým složkám.

¹³¹ Tamtéž, s. 316-318.

¹³² Tamtéž, s. 764-765.

¹³³ Tamtéž, s. 650-651.

Tyto události dokládají úřední a zcela organizovaný postup, který zastávalo četnictvo na Krnovsku v porovnání s jinými oblastmi Sudet. A to jak v případech, kdy se jednalo o německé piloty se svými stroji, tak i v případě spojeneckých pilotů a jejich techniky.¹³⁴

¹³⁴ Spojenečtí piloti, kteří operovali nad územím Sudet pocházeli z letectva spojených států (Fifteenth Air Force), disponovali bombardéry B-17 Flying Fortress a B-24 Liberator. VESELÝ, M.: *Sudetská župa jako protiletecký kryt Říše?*. s. 690-702.

11 Personální záležitosti četníků

Oblast personálních záležitostí byla nedílnou součástí každé instituce včetně jednotek pořádkové policie, ke které řadíme i četnictvo. Na některé záležitosti byl kladen velký důraz vzhledem k nacionálněsocialistickému režimu. Mnohé záležitosti v oblasti zdravotní péče, pohřbů sňatků, pojištění či podpory při vedení dvojí domácnosti však byly podobné u německých i československých nebo protektorátních složek.¹³⁵

11.1 Příspěvky na zaměstnání

Jednou z personálních záležitostí, kterou se zabývaly vyšší instance, byly žádosti o příspěvky na zaměstnání. Žádali o ně četníci, jenž byli převeleni a nemohli ve své oblasti najít byt. Četníci tak žádali o nahrazení svých nákladů způsobených stěhováním a odloučením od rodiny.¹³⁶ Většina četníků ze svých platů přispívala na jednu z odborových organizací, a to svazu německých policejních úředníků (Kameradschaftsbund). Tento svaz zajišťoval širokou škálu pojištění, právních a poradenských služeb. V těchto případech tak mohli využít poradenských služeb a finanční částku požadovat po svém zaměstnavateli.¹³⁷ Po zaměstnavateli mohl být rovněž požadován příspěvek na nájemné, které mohl činit až dvě třetiny nájemného. Vyplácení těchto příspěvků nebo diet fungovalo i u protektorátního četnictva, které tak kompenzovalo dvojí výdaje na živobytí, nájem a jiné služby. Jinou alternativou bylo vyplacení výdajů spojených se stěhováním, kdy četnictvo pomohlo svým zaměstnancům jednorázově, aby se zjednodušilo jejich převelení.¹³⁸

¹³⁵ MACEK, P.; UHLÍŘ, L.: *Dějiny policie a četnictva. Díl 3.* s. 40-73.

¹³⁶ SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 389; sig. A-II/1.

¹³⁷ MACEK, P.; UHLÍŘ, L.: *Dějiny policie a četnictva. Díl 3.* s. 40-41.

¹³⁸ Tamtéž, s. 72.

11.2 Pohřby a svatby

Události pohřbů z řad příslušníků četnictva byly několik dnů dopředu přesně naplánovány. Nadřízené úřady zasílaly obsáhlé a detailní seznamy s přesnými úkony a postupy, které se mají během pohřbů provádět. Vyjadřovala se dokonce k možnosti církevních obřadů, které sice nebyly přímo zakázány, nicméně se nesměly konat ve stejnou dobu jako pohřeb civilní. Objevovala se různá omezení, straničtí příslušníci nesměli nosit uniformu na církevních akcích, výjimkou byly právě pohřby v případě, že účast v uniformě byla nezbytná.¹³⁹ I zde plnil svaz svou roli, a to jednou ze svých základních služeb v podobě pojištění v případě úmrtí. Vdovy po četnících tak nemusely mít obavu o zaplacení pohřebních výloh, které měly být po podané žádosti zaplacený ze svazové pokladny. Podmínkou tohoto pojištění byla pouze stálá platba svazových příspěvků.¹⁴⁰

Sňatky u četnictva podléhaly podobným výnosům, včetně ideologických. Získání povolení k sňatku vyžadovalo prověření dané osoby z osobního i zdravotního. Hlavním aspektem byla vyhláška o rasové čistotě, která byla rozhodující při vyřizování žádosti. Taktéž v tomto případě byla církev značně odsunuta. Události neměly mít církevní charakter, dávala se přednost nové podobě navržené na vyšších místech. V těchto případech se vyžadovaly uniformy, účast různých vysokých představitelů, včetně těch stranických.¹⁴¹

Zatímco v těchto případech (pohřeb, svatba) byly uniformy přímo nařizeny, na území protektorátu existovala určitá omezení. U činných příslušníků četnictva bylo právo nosit

¹³⁹ SOKA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 390; sig. A-III/6.

¹⁴⁰ MACEK, P.; UHLÍŘ, L.: *Dějiny policie a četnictva. Díl 3.* s. 41.

¹⁴¹ SOKA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 390; sig. A-III/6.

uniformu téměř neomezené, obtíž znamenali vysloužilý četníci, kteří mohli využívat uniformu pouze na povolení ministra vnitra.¹⁴²

11.3 Dovolené a pracovní neschopnosti

Jedna ze zcela běžných osobních záležitostí byla dovolená. Četníci si obyčejně žádali předem o schválení dovolené. Důvody se poměrně často lišily, v některých případech byli četníci uvolněni z důvodu účasti na pohřbu, v dalším byli četníci uvolňováni z důvodu sklizně obilí. Objevovaly se ovšem i jiné žádosti ohledně nezapočítávání dovolené, šlo o případy, kdy měli četníci volno a nastalá situace jim to nedovolila. Takové případy byly zaznamenány během náletů. Nedílnou součástí tohoto tématu jsou také pracovní neschopnosti. U pracovních neschopností bylo potřeba nahlásit příčinu a dobu trvání léčby. Rovněž se určovalo, zda tuto neschopnost lze připsat výkonu služby či nikoli. Četnictvu byly propláceny i náklady na medikamenty, včetně různých vyšetření, rentgenových snímků, zubních protéz a jiných zdravotních potřeb.¹⁴³ U dovolených byly systémy nastaveny podobně, a to i v rozdílných složkách. V oblasti pracovní neschopnosti byly všichni státní zaměstnanci v Československu a později v protektorátě pojištěni. Pojištění garantovalo každému příslušníkovi uhrazení léčebných výloh, léků, zdravotních a jiných pomůcek. Toto pojištění se vztahovalo i na rodinné příslušníky.¹⁴⁴ U německých složek byly odvody na pojištění v případě úrazu, v jiných případech nebyl přesně definován druh pojištění. Vzhledem k uhrazeným fakturám a účtům je ovšem zřetelné, že zaměstnavatel hradil četníkům veškerou standartní zdravotní péči.¹⁴⁵

¹⁴² MACEK, P.; UHLÍŘ, L.: *Dějiny policie a četnictva. Díl 3.* s. 41.

¹⁴³ SOKA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 390; sig. A-III/3.

¹⁴⁴ MACEK, P.; UHLÍŘ, L.: *Dějiny policie a četnictva. Díl 3.* s. 72.

¹⁴⁵ SOKA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 390; sig. A-III/3.

11.4 Ideová školení

Četníci se společně s policií účastnili měsíčních školení o „Životoprávných základech nacionálně socialistického světového názoru“.¹⁴⁶ Témata se různila, věnovala se rasovému složení národa, významu rasy a jejímu rozšíření, ochrany a budoucnosti. Dalšími tématy odkazující na historii Pruska a poslání, který má německý lid naplnit. Jiná školení obsahovala témata zabezpečení Evropy, národnostními otázkami, ohrožením východní Evropy ze strany Ruska dalšími otázkami.¹⁴⁷ Tyto ideové školení řízené nacionálněsocialistickým režimem byly běžné. V Sudetech všeobecně panovaly rozdílné přístupy všech stranických organizací, a proto vedení NSDAP pozastavovalo jejich funkce a více prosazovalo své spolky a organizace, ve kterých mělo své vlivné členy. I proto zajišťovaly nadřízené orgány tato školení. Důvodem byla i situace stranických představitelů, kteří měli často regionální smýšlení, které v případě bezpečnostních složek jakými bylo četnictvo a policie, nebylo možné, a proto bylo potřebné a jednodušší centralistické řízení.¹⁴⁸

¹⁴⁶ SOKA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 402; sig. D-1.

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ GEBEL, R.; DOBEŠ, J.: „Domů do říše“. s. 99105.

12 Hospodářské záležitosti četníků

Finance četníků se do značné míry lišily různými aspekty. Platy byly často vyměřovány podobně, z čehož plynuly nerovnoměrné příjmy jednotlivých četníků v různých oblastech. Dle korespondence vedené poručíkem četnictva (Leutnant der Gendermerie) v Krnově a velitelem četnictva Opavského vládního obvodu (Kommandeur der Gendarmerie des Regierungsbezirks Troppau) došlo na počátku roku 1940 k výpočtům životních nákladů. Platy četníků dlouhodobě nedosahovaly dostatečné výše. Četnictvo na Krnovsku proto usilovalo o zlepšení životních podmínek. I přes nepříznivé období války usilovali četníci o zvýšení platů, případně o snížení škrťů v rozpočtech. Průměrný plat četníků se pohyboval mezi 0,61-0,88 říšských marek (Reichsmark) za den.¹⁴⁹

Čistý příjem bezdětných četníků v Krnově činil 282 říšských marek na měsíc. U četníků s dětmi to bylo 277 říšských marek. Z této částky však museli četníci odvádět mnoho různých poplatků. Základní poplatky byly za nájem, topení, plyn, světlo, poplatky za dopravu a vodu, nájem za garáž a pojištění povinného ručení. Dalším rozsáhlým bodem výdajů byly poplatky straně, svazu německých policejních úředníků, příspěvky do pomocných četnických fondů, červenému kříži a jednorázové dary. Dalším výdajem pro četníky byl odběr deníků a novin rozličných druhů. Většinou byly zaměřeny na běžný novinový tisk a mnoho jiných časopisů. Do nákladů byly započítány i částky na ošacení, osobní hygienu, kulturní výdaje na divadlo, koncerty a přednášky, ostatní výdaje, poplatky za vysílání, rezervy pro zvláštní příležitosti a mnohé další položky. Četníci, kteří měli děti,

¹⁴⁹ SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 383; sig. Gd-202/1.

měli tyto výdaje navýšeny o peníze na školu, sešity a učebnice. Vyjma těchto nových položek se navýšily i všechny ostatní náklady na život.¹⁵⁰

Celkové měsíční příjmy četníků v Krnově po odečtení všech nákladů činily přibližně 124 říšských marek pro bezdětné četníky. V případě četníků s dětmi to bylo zhruba pouhých 107 říšských marek. V dalších oblastech okresu se tyto částky lišily, rozdílly byly patrné na každé položce. Mnohdy však četníci nemohli mít stejné výdaje, protože se nacházeli dále od měst a jejich navštěvování by bylo časově i finančně náročné, a proto tyto výdaje postrádali. Příjmy četníků se lišily nejen podle oblastí, ve které se nacházeli, ale také zda měli děti, byli svobodní, rozvedení a podobně. Četník na četnické stanici v Loučkách pobíral zhruba 226 říšských marek, v Osoblaze to bylo 212 říšských marek a v dalších oblastech jako bylo Město Albrechtice se jednalo o 244 říšských marek a v Holčovicích 257 říšských marek. Četníci měli výplaty v rozmezí od 200 do 280 říšských marek na měsíc.¹⁵¹

Náklady dosahovaly většinou do výše poloviny platu u některých byly téměř stejně vysoké jako jejich plat.¹⁵² V takovém případě byly žádosti o zvýšení platu opodstatněné, neboť si někteří četníci nemohli dovolit žádné další větší výdaje. Jistou podporou tak mohli být finanční náhrady a jiné peněžní obnosy, které v rámci své služby získávaly četníci dodatečně každý měsíc. Obvykle se ovšem nejednalo o nijak vysoké částky.¹⁵³

¹⁵⁰ Tamtéž.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² Případy, kdy četníci vynaložily většinu svého platu na poplatky a další odvody se v tomto případě týkaly především četníků s rodinami. V jednom případě šlo o četníka s rozvedenou ženou a dítětem, které musel vyživovat, v dalším případě se jednalo o ženatého četníka se dvěma dětmi. Výživné pro rozvedenou ženu bylo zakomponováno i v platech protektorátního četnictva. Nejednalo se tedy o nic specifického. SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 383; sig. Gd-202/1.

¹⁵³ SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 389; sig. A-II/1.

Jak již bylo zmiňováno, četnictvo často pomáhalo příslušníkům gestapa, v mnohých případech plnila úkoly místo gestapa, a proto se zde nabízí platové srovnání. Příslušníci tajné státní policie v hodnostech strážmistra (SS-Oberscharführer) a nadstrážmistra (SS-Hauptscharführer) spadající do kategorie středních úředníků pobírali měsíční plat ve výši od 195 do 250 říšských marek.¹⁵⁴

Činnost četnictva byla poměrně náročná, navíc muselo samo tyto oblasti spravovat na rozdíl od gestapa, které spolupracovalo a úkolovalo další bezpečnostní složky. Na základě činností, které muselo četnictvo vykonávat z rozkazu gestapa lze usoudit i vytíženost četnictva. I přes to dostávali střední úředníci gestapa stejné platy, mnohdy i vyšší. Příslušníci gestapa a jejich služebny se sice nacházeli ve městech (nejbližší úřadovna tajné státní policie se nacházela v Opavě), kde byly některé nároky na život podstatně vyšší oproti oblastem, s působností četnictva.¹⁵⁵ Nelze však doložit podobné výdaje jako měli příslušníci četnictva. Pravděpodobně zde byly podobné platby za nájem, vodu, teplo a další služby. Mnoho dalších výdajů se ovšem týkalo přímo četnictva, a proto se lze domnívat, že příslušníci tajné policie dosahovali větších a lepších platů než příslušníci četnictva, policie nebo dalších členů policejní správní služby. U těchto organizací bylo také důležité, kolik příslušníků a s jakou hodností se zde nacházelo. V kontextu války nelze mluvit o znatelných rozdílech stále se jednalo o poměrně nízké částky oproti vyšším důstojníkům, kteří bezpečně dosahovali na dvojnásobně vyšší obnosy.

Jistým srovnáním mohou být i pomocní četníci, kteří byli nasazováni především v rozsáhlejších oblastech. V rámci jejich činnosti pomáhali četnictvu, zapojovali se do

¹⁵⁴ SLÁDEK, Oldřich: *Zločinná role gestapa. Nacistická bezpečnostní policie v českých zemích 1938-1945*. Praha: Naše vojsko, 1986. s.414-415.

¹⁵⁵ Tamtéž, s.396-415.

činnosti protivzdušné obrany a plnili příležitostné úkoly. Za svou pomocnou činnost byli placeni paušálně každý měsíc. Jejich plat dosahoval maximální výše 33 říšských marek za měsíc. V porovnání s příjmy četníků nebo příslušníků gestapa se jeví jako nízký, avšak po zaplacení poplatků a nákladů, můžeme usoudit, že tak rapidní rozdíly se zde přece jen nenacházely.¹⁵⁶ Plat tohoto personálu byl přibližně 3x nižší než platy četníků. Vzhledem k rozličné výši platů se jedná pouze o přibližné hodnoty.¹⁵⁷

¹⁵⁶ SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 389; sig. A-II/1.

¹⁵⁷ SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 383; sig. Gd-202/1.

13 Konec četnictva na Krnovsku

Ukončení činnosti německého četnictva na Krnovsku se na rozdíl od jiných oblastí nedá určit zcela jednoznačně. Jedny z posledních četnických záznamů a dalších dokumentů jsou datovány na konec února, případně začátek března.¹⁵⁸ V tuto dobu také začal útok sovětské armády na osoblažský výběžek, jenž spravovalo z větší části právě četnictvo. Německé úřady proto rozhodly o evakuaci německého obyvatelstva z celého okresu.¹⁵⁹

Přesné záznamy o osudu četníků působících na Krnovsku nejsou bohužel k dispozici. Pravděpodobně mohli opustit oblast společně s evakuujícím se obyvatelstvem, popřípadě mohli zůstat s německým vojskem a během jejich stažení mohli odejít společně nebo zůstat na svých pozicích. Četníci navíc pocházeli ze vzdálených oblastí a nebyli tak vázáni k oblasti, v níž plnili své povinnosti. V tomto ohledu je tak možné, že ustoupili společně s civilním obyvatelstvem.

Jistým částečným potvrzením této domněnky mohou být i poválečné trestní nalézací komise, u kterých je veden pouze jediný četník, který byl navíc nabádán českým obyvatelstvem, aby setrval v pohraničí, neboť jak samo prohlašovalo: „obviněný má velké zásluhy o český lid“¹⁶⁰. Zmiňovaným četníkem byl praporčík četnictva Hermann Vogt, který působil na četnické úřadovně v obci Brumovice. V době zadržení ovšem pobýval společně s manželkou v Krnově. Jakožto němečtí občané byli zadrženi, a několik měsíců drženi v pracovním táboře. Veškeré výpovědi, které pocházely i z předešlého pracoviště spadající pod opavský okres hovořily ve prospěch Vogta. Výpovědi obsahovaly popis chování vůči

¹⁵⁸ Poslední záznam pochází ze začátku měsíce března. Za normálních okolností by tuto situaci dokázala objasnit městská kronika, nicméně kronika města Krnova z roku 1945 byla prohlášena za ztracenou.

¹⁵⁹ BLUCHA, Vladimír: *Historie města Krnova*. Krnov: MNV Krnov, 1969. s. 39.

¹⁶⁰ SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Okresní národní výbor Krnov 1945-1948, NAD 904, č. pom. 18, inv. č. 230, sig. III/21, IV.

českému a polskému obyvatelstvu, včetně skutků, jenž pro ně udělal. Výpovědi z předešlého pracovitě rovněž objasnily důvod jeho převelení. Odmítal se zabývat smyšlenými udáními vůči českému obyvatelstvu a mnohokrát tak zmařil politické ambice nadřízených. Výpovědi se rovněž zmiňovaly o finanční pomoci jednotlivců, propouštění přes hranice bez propustek, ochraně nejen samotného postavení českého obyvatelstva, ale také jejich hospodářských činností. Téměř po třech měsících bylo na základě četných výpovědí českého obyvatelstva zastaveno trestní řízení, na jehož konci žádal o vydání zpět do říše.¹⁶¹

Ze všech členů Ordnungspolizei působících v oblasti byli k trestní nalézací komisi předáni pouze tři příslušníci, kteří zde zůstali. Kromě již zmiňovaného praporčíka četnictva Hermanna Vogta, zde zůstali i dva příslušníci krnovské kriminální policie. Jednalo se o vrchního tajemníka německé kriminální policie Fridricha Böhma a úředníka kriminální policie Josefa Metzka.¹⁶² V případě Fridricha Böhma byla poněkud odlišná situace oproti Hermannu Vogtovy. F. Böhm pocházel z města Mittelsteine ve Slezsku, které bylo na konci války s postupující frontou v podobné situaci jako Krnov. V tomto případě tak nemohl zpět, a to ani do místa jeho bývalého působiště, které se nacházelo v Ratiboři. Vzhledem k výsledkům trestního řízení, které nedokázaly z jeho strany cílené represe vůči českému ani jinému obyvatelstvu, nemusel se obávat pozdějšího odsouzení. Friedrich Böhm působil u kriminální policie v Krnově od roku 1939 do roku 1945 s výjimkou dvou let, kdy působil na východní frontě u polního četnictva jako šikovatel.¹⁶³ Do Krnova byl převelen z Ratiboře, kde byl původně ve funkci tajemníka kriminální policie.¹⁶⁴ Vzhledem k neznalosti českého

¹⁶¹ SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Okresní národní výbor Krnov 1945-1948, NAD 904, č. pom. 18, inv. č. 230, sig. III/21, IV.

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ Na východní frontě působil od 20. 5. 1942 do 1. 9. 1944. V armádě původně působil u pěchoty, až později byl přeložen k polnímu četnictvu. SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Okresní národní výbor Krnov 1945-1948, NAD 904, č. pom. 18, inv. č. 230, sig. III/21, IV.

¹⁶⁴ BIMAN, Stanislav: *Kdo byl kdo v Říšské župě Sudety: biografická příručka A-Z*. Litoměřice: Státní oblastní archiv, 2008. část B.

jazyka nebyl u výslechů českého obyvatelstva, mimo jiné ani nespolupracoval s pracovníky gestapa. O několik měsíců později bylo zastaveno trestní řízení vlivem nedostatku důkazů o provinění proti národní cti. Mimo jiné se v protokolech objevovaly pokusy o obvinění ze zatýkání s politických či národnostních důvodů, obvinění ovšem nebyla prokázána. Friedrich Böhm byl stejně jako Hermann Vogt propuštěn a jakožto říšský občan navrácen do Německa.¹⁶⁵

Poněkud odlišný případ byl u Josefa Metzka. Josef Metzke původem z obce Koberna spadající pod okres Krnov oproti předchozím případům neměl v úmyslu odejít, neboť zde žil celý život. Během obsazení Sudet nepůsobil u policie, ale jako úředník v železárnách. Ke kriminální policii nastoupil ihned po obsazení Sudet, kdy byly úřady verbovány všechny osoby, které dříve sloužily u policie. U kriminální policie působil až do konce války, kdy opustil policii a zapojil se do obnovy oblasti. Zaměstnání u policie, po ukončení války vyměnil za práci v pletárně v Třemešné. Stejně jako předchozí příslušníci i Metzke byl zadržen a obviněn. Od trestního řízení bylo pravděpodobně upuštěno vzhledem k množství důkazů a svědectví v Metzkeho prospěch, který po celé období války pomáhal českému i německému obyvatelstvu a nad některými držel i ochranou ruku.

Svědectví se ve všech případech zmiňovala o slušném a vlídném zacházení s českým a židovským obyvatelstvem. Byl přímo nápomocen osobám obviněných ze smyšlených zločinů. V těchto případech kontaktoval obviněné a poskytl jim rady, jak mají postupovat a rovněž o nich sepisoval protokoly, které popíraly udání na ně vedená. Při domovních prohlídkách vůči českému obyvatelstvu s antifašistickým smýšlením přehlížel některé kompromitující materiály. Dle výpovědi krnovského faráře navíc sám nesouhlasil

¹⁶⁵ SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Okresní národní výbor Krnov 1945-1948, NAD 904, č. pom. 18, inv. č. 230, sig. III/21, IV.

s nacistickými nařízeními a dopouštěl se kritiky některých praktik, které nebyly v mezích zákona. Při takovém terorizování českého obyvatelstva se tak snažil co nejvíce pomoci. Jedním z takových případů se udál v roce 1943, kdy došlo k bezdůvodnému vyvlastnění rodinného domu vlastněného českou rodinou. Následné represe ze strany udavačů a gestapa vyústily v sebevraždu původního majitele. Na základě zásahu J. Metzka a dalšího příslušníka kriminální policie byly ukončeny veškeré represe a vdova po majiteli společně s dcerou mohla setrvat ve vlastním domě, který jim byl navrácen. Takovýchto případů, kdy chránil české obyvatelstvo před gestapem, bylo více, nejenže je chránil, ale také jim poskytoval falešné dokumenty a povolení. Falešné dokumenty dokonce poskytl i jednomu hledanému partyzánovy, který se díky těmto dokumentům připojil k jednotkám na Slovensku. Na těchto osobách můžeme vidět i samotné důvody proč neopustily oblast společně s ostatními, ve všech případech bylo zajištěno množství svědectví místního obyvatelstva, které tak mohlo vypovídat v jejich prospěch a mohlo být důvodem k pravděpodobnému osvobození v případě zatčení a obvinění.¹⁶⁶

Osvobození města Krnova ani okolních oblastí nebylo dostatečně zdokumentováno, nicméně k finálnímu osvobození došlo dne 6. května roku 1945.¹⁶⁷ Tímto datem zde navíc zanikly německé orgány. V případě, že nebylo četnictvo na Krnovsku oficiálně zrušeno, lze předpokládat datum 6. května za oficiální ukončení existence německého četnictva na Krnovsku.¹⁶⁸

¹⁶⁶ SOKA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Okresní národní výbor Krnov 1945-1948, NAD 904, č. pom. 18, inv. č. 230, sig. III/21, IV.

¹⁶⁷ Sovětská vojska se k městu po poměrně dlouhém čekání dostala až 5. května. Následující den v ranních hodinách za mohutné dělostřelecké palby pak postupovala do města ze severozápadu. Dle zápisků generála Ivana Alexejeviče Vinogradova bylo město po bojích v ulicích osvobozeno již krátce před polednem. V tentýž den byly osvobozeny i další oblasti krnovského okresu. BLUCHA, V.: *Historie města Krnova*, s. 39.

¹⁶⁸ Vzhledem ke stručnosti poznámek nelze určit, o jaké boje se jednalo, nicméně německé vojsko, které se v oblasti nacházelo, mělo téměř měsíc na opevnění města, k čemuž jim pomáhaly i četné přírodní překážky a také okolní kopce, z nichž měli vojáci dohled na široké okolí, mimo jiné i ze směru postupu sovětských vojsk. Je

14 Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabýval tématem německého (říšského) četnictva na Krnovsku v letech 1938-1945. Hlavním záměrem bylo představit podobu četnictva a důvod jeho působnosti v okrese. Práce si rovněž kladla za úkol objasnit pracovní náplň četnictva v oblasti. Za tímto účelem byly vybrány některé případy včetně zahrnutí spolupráce s jinými bezpečnostními složkami. Mimo pracovní povinnosti byly zmíněny rovněž osobní aspekty služby, které s ní nepochybně plně souvisely.

První část práce obsahuje zaměření na historický vývoj četnictva v oblasti, která tak se svými událostmi v roce 1918 lépe reflektuje přeměnu po mnichovské dohodě a připojení k německé říši. Hlavní část se zabývá samotnou problematikou okolností vzniku nového četnictva podle říšských zákonů a vybudování nové organizační struktury četnictva. V rámci představení fungování jsem se dotkl témat běžné činnosti. V této oblasti jsem se zaměřil pouze na některá vybraná témata. Jedním z primárních úkolů četnictva v německé říši byl dohled na silnicích, další činnost se poté zaobírá spoluprací s gestapem, vyšetřováním leteckých nehod nebo činnosti četnictva při protiletecké ochraně společně s ochranou obyvatelstva po náletech a rovněž i využití četnictva při finančních kontrolách. V rámci práce se objevila i dvě témata z oblasti personalistiky a hospodářských záležitostí. Obě témata se zčásti zaměřují na osobní život, stále jsou ovšem svázána s jejich činností. V tématu personálních záležitostí bylo představeno několik běžných případů, které byly srovnávány nejen s protektorátním četnictvem, ale i s německými složkami. Jednalo se o pracovní neschopnosti, úmrtí, svatby a také ideová školení, která byla důležitou oporou

tedy pravděpodobné, že vojáci ze 17. pancéřové divize wehrmachtu se ještě před samotnou bitvou stáhli. Přihlédneme-li ke strategickým pozicím, které zde německá armáda měla je vysoce nepravděpodobné, že by boje trvaly tak krátkou dobu, jak uvádí prameny. Sovětská vojska tak vstupovala do města, které bylo téměř prázdné a z větší části rovněž zničené. Pravděpodobně poslední možností na odchod četnictva mohlo být společné stažení s jednotkami wehrmachtu.

vládnoucího režimu. V oblasti hospodářských záležitostí se jednalo o objasnění finančního ohodnocení četnictva s přihlédnutím na veškeré finanční povinnosti, které četníci měli. Závěrečná část práce se zabývá poslední fází četnictva v okrese, společně s koncem působení četnictva včetně pravděpodobného osudu zdejších četníků.

15 Summary

In my bachelor's thesis I managed to cover the formation of the German gendarmerie in the Krnov region in 1938, together with information about its daily activities, but also about some of its interventions, which were supplemented by cooperation with other forces. Along with this information, a description of rather common aspects of employment in the gendarmerie was achieved, namely some personnel and economic matters. The work ends symbolically with the end of the gendarmerie in the Krnov region in 1945. In this field it was possible to describe, at least in some cases, the end of the gendarmes' activities and their eventual fates.

16 Seznam použitých pramenů a literatury:

16.1 Prameny

Gendarmerie Jahrbuch 1902. Vídeň: W. Seidel & Sohn, 1902. 293 s.

Gendarmerie Jahrbuch 1912. Vídeň: W. Seidel & Sohn, 1912. 304 s.

Gendarmerie Jahrbuch 1916. Vídeň: W. Seidel & Sohn, 1916. 319 s.

HORKÝ, FRANTIŠEK: *Kalendář československého četnictva 1922*. Kroměříž: J. Guska, 1922. 446 s.

HORKÝ, FRANTIŠEK: *Kalendář československého četnictva 1925*. Kroměříž: J. Guska, 1925. 603 s.

Kalendář československého četnictva 1920. Praha: J. Ševcovic, 1920. 194 s.

Kalendář československého četnictva 1935. Praha: 1935. 420 s.

Kalendář československého četnictva 1938. Praha: 1937. 512 s.

SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 382; sig. Gd-201/1.

SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 383; sig. Gd-202/1.

SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 388; sig. A-I/1.

SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 389; sig. A-II/1.

SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 390; sig. A-III/3.

SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 390; sig. A-III/6.

SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 394; sig. B-I/2.

SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 396; sig. B-III/2.

SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 398; sig. B-V/2.

SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Úřad Landráta Krnov 1938-1945, NAD 1502; č. pom. 77; inv. č. 402; sig. D-1.

SOkA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Okresní národní výbor Krnov 1945-1948, NAD 904, č. pom. 18, inv. č. 230, sig. III/21, IV.

UNTERMANN, Wilhelm; HOLTHAUS, Hellmut: *Das Reich Adolf Hitlers*. Wien, 1940. 130 s.

Fotografie, archiv Jakuba Chovančíka

16.2 Literatura

BARTOŠ, Josef; SCHULZ, Jindřich; TRAPL, Miloš: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960*. Sv. 13. Okresy: Bruntál, Jeseník, Krnov. Olomouc: 1994. 228 s.

BIMAN, Stanislav: *Kdo byl kdo v Říšské župě Sudety: biografická příručka A-Z*. Litoměřice: Státní oblastní archiv, 2008.

BLUCHA, Vladimír: *Historie města Krnova*. Krnov: MNV Krnov, 1969. 64 s.

DLOUHÝ, Michal: *Protentokrát: četnické patálie*. Praha: Pragoline, 2013. 119 s.

DLOUHÝ, Michal: *Století četnické kriminalistiky: historie kriminalistiky u četnictva na území České republiky*. Cheb: Svět křidel, 2014. 335 s.

GEBEL, Ralf; DOBEŠ, Jan: *"Domů do říše": Konrád Henlein a Říšská župa Sudety (1938-1945)*. Praha: Argo, 2018. 408 s.

KAŇÁK, Petr; KRČMÁŘ, Dalibor; VAJSKEBR, Jan: *S jasným cílem a plnou silou: nasazení německých policejních složek při rozbití Československa 1938-1939*. Terezín: 2014. 223 s.

KÁRNÍK, Zdeněk: *Malé dějiny československé. (1867-1939)*. Praha: Dokořán, 2008. 502 s.

KOLÁŘ, Ondřej: *K personálnímu složení a činnosti Gestapa v Opavě*. In: *Časopis Slezského zemského muzea: série B-vědy historické*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2014, roč. 63, č. 3. s. 241-250.

KOLÁŘ, Ondřej: *Německý bezpečnostní aparát v opavském správním okrese 1938-1945*. In: *Historica Olomucensia*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016, Sv. 51. s. 189-205.

KOLÁŘOVÁ, Ivana; KOLÁŘ, Ondřej: *Generál četnictva Karel Vyčítal*. Praha: Academia, 2018. 168 s.

LAKOSIL, Jan: *Sudety krásné i bouřící: německá okupace 1938 ve fotografiích*. Praha: 2019. 400 s.

LAKOSIL, Jan; SVOBODA, Tomáš: *Sudety 1938: pohledem důstojníků německé armády*. Praha: Mladá fronta, 2013. 244 s.

MACEK, Pavel; UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva. Díl 1. Habsburská monarchie (1526-1918)*. Praha: Themis, 1997. 178 s.

MACEK, Pavel; UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva. Díl 2. Československá republika (1918-1939)*. Praha: Themis, 1999. 230 s.

MACEK, Pavel; UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva. Díl 3. Protektorát Čechy a Morava a slovenský stát (1939-1945)*. Praha: Police history, 2001. 230 s.

MACEK, Pavel; UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva. Díl 4. Československo (1945-1989)*. Praha: Police history, 2011. 291 s.

PAŽOUT, Jaroslav; PORTMANN, Kateřina: *Ve stínu války: Protektorát Čechy a Morava, Slovenská republika, Říšská župa Sudety a další odtržená československá území v letech 1938/39-1945*. Liberec: Ústav pro studium totalitních režimů; Technická univerzita v Liberci, 2019. 466 s.

POLNAR, Stanislav: *Ochrana československé hranice – přežitek či inspirace?* In: *Konference 100. výročí vzniku Československa a československé vzájemnosti v Luhačovicích (sborník příspěvků)*. Častohostice: Masarykova vlastenecká jednota, z. s., 2019, s. 144-148.

POLNAR, Stanislav: *Použití zbraně na československých hranicích 1918–1989*. In: Vojáček, L., Salák, P., Valdhans, J. (eds.). *Dny práva 2019*. Brno: Masarykova univerzita, 2020, s. 128-144.

SLÁDEK, Oldřich: *Zločinná role gestapa. Nacistická bezpečnostní policie v českých zemích 1938-1945*. Praha: Naše vojsko, 1986. 448 s.

VESELÝ, Martin: *Sudetská župa jako protiletický kryt Říše?: 1939-1945*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2011. 864 s.

17 Přílohy:

Obrázek 1: Průjezd wehrmachtu městem. 7. 10. 1938 (Archiv J. Chovančíka)

Obrázek 2: Obyvatelé Krnova vítají osvoboditele. 7. 10. 1938 (Archiv J. Chovančíka)

Obrázek 3: Přijezd Adolfa Hitlera do Krnova 7. 10. 1938 (Archiv J. Chovančika)

Obrázek 4: Vojenský orchestr wehrmachtu 7. 10. 1938 (Archiv J. Chovančika)

18 Anotace

Práce samotná se zabývá problematikou četnictva na Krnovsku v období od roku 1938 do roku 1945. Popisuje vývoj četnictva v oblasti a poté následnou přeměnu, kterou začala nová etapa německého četnictva, v níž se práce zaměřuje na objasnění běžné činnosti četnictva a určitých aspektů běžného života souvisejících s povoláním. Cílem práce je seznámení s činností četnictva v okrese, rozsahem jejich činností a jejich běžnými aspekty, včetně představení určitých hospodářských a personálních aspektů. V rámci časového vymezení se práce dotýká i konce činnosti četnictva v oblasti.

Klíčová slova: Četnictvo, Československo, Sudety, Německo, Krnov, 1938-1945

The thesis itself deals with the gendarmerie in the Krnov region in the period from 1938 to 1945. It describes the development of gendarmerie in the area and its subsequent transformation, which a new phase of German gendarmerie began, in which the thesis focuses on the explanation of the gendarmerie's everyday activities and certain aspects of everyday life related to the profession. The aim of the thesis is to acquaint with the activities of the gendarmerie in the district, the extent of their activities, and their common aspects, including an introduction of certain economic and personnel aspects. Within the time frame, the thesis also touches on the end of the gendarmerie's activities in the region.

Keywords: Gendarmerie, Czechoslovakia, Sudetenland, Germany, Krnov, 1938-1945